

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Hotărâre tradusă și redactată de către Direcția agent guvernamental.
Ea poate suferi modificări de formă.*

SECȚIA A DOUA

CAUZA VIERU v. REPUBLICA MOLDOVA

(Cererea nr. 17106/18)

HOTĂRÂRE

Art. 2 și Art.3 (aspecte procedurale) • Obligații pozitive • Lipsa efectuării unei investigații eficiente asupra acuzațiilor credibile de violență domestică fizică și psihologică și asupra circumstanțelor morții surorii reclamantului • Lipsa asigurării unei urmăriri penale prompte și a pedepsirii făptuitorului pentru violență domestică
Art. 3 (aspect material) • Obligații pozitive • Eșecul de a proteja sora reclamantului de violență domestică pe fondul eșecului documentat și repetat din partea autorităților domestice de a preveni și opri violența împotriva femeilor, inclusiv violența domestică ca formă de violență bazată pe gen • Cadrul legal național la momentul faptei și modul în care a fost pus în practică nu a reușit să abordeze și să prevină în mod eficient un tipar de violență domestică caracterizat prin violență fizică pe termen lung, dar de intensitate scăzută, și violență psihologică nedocumentată
• Eșecul autorităților de investigație de a acționa rapid, diligent și consecvent în toate cazurile de violență domestică
• Nicio evaluare a naturii reale și imediate a riscului de reapariție a violenței, ținând seama în mod corespunzător de contextul specific al violenței domestice, și eșecul de a lua măsuri preventive și de protecție pentru a preveni acest risc

Art. 14 (+ Art. 2 și Art. 3) • Discriminare • Eșecul autorităților naționale de a aborda în mod adecvat violența domestică împotriva femeilor • Cazul *prima facie* al reclamantului de pasivitate instituțională generală și/sau lipsă de conștientizare a violenței domestice, precum și a violenței bazate pe gen nu a fost respins

Întocmit de către Grefă. Nu obligă Curtea.

STRASBOURG

19 noiembrie 2024

DEFINITIVĂ
19/02/2025

Această hotărâre a devenit definitivă în conformitate cu Articolul 44 § 2 din Convenție. Ea poate suferi modificări de formă.

În cauza Vieru v. Republica Moldova,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a doua), întrunită într-o Cameră compusă din:

Arnfinn Bårdsen, *Președinte*,
Jovan Ilievski,
Saadet Yüksel,
Lorraine Schembri Orland,
Frédéric Krenc,
Diana Sârcu,
Davor Derenčinović, *judcători*,

și Hasan Bakırcı, *Grefier al Secției*,

Având în vedere:

cererea (nr. 17106/18) *versus* Republica Moldova, depusă la Curte la 4 aprilie 2018 în baza Articolului 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”) de către un cetățean al Republicii Moldova, dl Viorel Vieru („reclamantul”);

decizia de a comunica cererea Guvernului Republicii Moldova („Guvernul”);

observațiile părților;

După ce a deliberat în ședință secretă la 15 octombrie 2024,

Pronunță următoarea hotărâre, adoptată la aceeași dată:

INTRODUCERE

1. Cererea se referă la pretinsa omisiune a autorităților naționale de a proteja în mod efectiv sora reclamantului de violența domestică care a culminat cu decesul ei și de a desfășura o investigație eficientă asupra circumstanțelor violenței care au condus la decesul său. Reclamantul a invocat Articolele 2, 3, 6, 8 și 14 din Convenție.

ÎN FAPT

2. Reclamantul s-a născut în anul 1974 și locuiește în Chișinău. El a fost reprezentat de către dna V. Andriuța, avocat în Sângera.

3. Guvernul a fost reprezentat de către Agentul său, dl D. Obadă.

4. Circumstanțele cauzei pot fi rezumate după cum urmează.

5. Începând cu anul 2012, sora reclamantului, T., a fost supusă unor episoade repetate de violență în familie din partea soțului ei, I.C., în pofida numeroaselor ordonanțe de protecție. Divorțul lor a fost finalizat la 24 noiembrie 2014, dar incidentele de violență în familie au continuat. La 22 august 2016, T. a căzut de la etajul cinci al apartamentului ei, iar la 12 octombrie 2016 ea a decedat din cauza rănilor suferite.

6. Autoritățile naționale au examinat diverse elemente ale conduitei lui I.C. în cadrul unor proceduri paralele, în modul descris mai jos.

I. PROCEDURA ÎN BAZA LEGII NR. 45 PRIVIND VIOLENȚA ÎN FAMILIE ȘI CODUL CONTRAVENȚIONAL

A. Prima ordonanță de protecție

7. În luna septembrie 2014, T. a solicitat o ordonanță de protecție pentru ea și cei doi copii ai săi, în vârstă de 14 și 5 ani, împotriva lui I.C., cu care se afla la momentul respectiv în proces de divorț. În cererea sa, ea a menționat că din anul 2012 existau precedente de violență fizică și psihologică, inclusiv în prezența copiilor, inclusiv o apariție recentă a violenței fizice în septembrie 2014, rănilor ei fiind confirmate de rapoarte medicale (echimoze în zona coastelor și pe brațe, cea mai mare măsurând 7 cm pe 2,5 cm, calificate ca vătămări nesemnificative).

În cadrul procedurilor judiciare, autoritatea pentru protecția copilului a confirmat că se știa despre alte incidente de violență domestică în gospodărie și că copilul mai mare confirmase că fusese martor la violențe între părinți, deși el însuși nu fusese supus violenței din partea tatălui său. Un polițist a confirmat că în luna iulie 2014 I.C. fusese tras la răspundere în conformitate cu Codul contravențional pentru cauzarea vătămarilor corporale nesemnificative și că în luna august 2014 poliția fusese chemată să intervină deoarece I.C. refuza să părăsească apartamentul lui T.

8. La 26 septembrie 2014 Judecătoria Buiucani a admis cererea sa, emițând o ordonanță de protecție valabilă timp de nouăzeci de zile, pe durata căruia I.C. era obligat să se abțină de la orice contact cu T. sau cu copiii și să stea la cel puțin 300 de metri distanță de ei; de asemenea, el trebuia să urmeze un program special de consiliere psihologică pentru reducerea comportamentului violent și un program de reabilitare în urma consumului de alcool.

9. La 31 octombrie 2014, un vecin a sunat la numărul de urgență al poliției 902 pentru a raporta un alt incident. Poliția a venit la apartamentul lui T. și a concluzionat că I.C. nu respectase ordonanța de protecție, încălcând art. 318 alin. (1) din Codul contravențional, și a trimis cauza în judecată. La 2 decembrie 2014 Judecătoria Buiucani a constatat că la 31 octombrie 2014 I.C. intrase în locuința lui T., cu încălcarea ordonanței de protecție, iar instanța l-a găsit vinovat de nerespectarea ordonanței de protecție, ceea ce constituia o contravenție, și i-a aplicat o amendă în valoare de 1.000 de lei (echivalentul a 50 de euro).

10. La 1 noiembrie 2014 poliția i-a aplicat lui I.C. un avertisment, el fiind obligat să se abțină de la orice violență sau conflict în familie.

11. La 3 noiembrie 2014, autoritatea pentru protecția copilului a solicitat intervenția poliției, deoarece I.C. continua să o hărțuiască și să o abuzeze fizic pe T. în prezența copiilor, în pofida ordonanței de protecție emise la 26 septembrie 2014.

12. La 22 decembrie 2014 T. a sunat la numărul de urgență al poliției 902 pentru a raporta că I.C. forța ușa apartamentului ei. La 26 decembrie 2014, ea a depus o plângere oficială cu privire la incidentul din 22 decembrie, menționând că I.C. o trăsese de păr, o împinsese și o lovise pe spate cu picioarele în prezența reclamantului, care venise în vizită din Germania.

13. La 24 decembrie 2014, T. a sunat din nou la numărul de urgență al poliției 902 pentru a raporta un alt incident cu I.C. în casa ei.

14. La 16 februarie 2015, T. a consultat un psiholog la care a fost îndreptată de către organizația neguvernamentală Centrul de Drept al Femeilor („ONG-ul”). Evaluarea făcută la acea dată stabilea următoarele:

„[T.] a fost căsătorită timp de paisprezece ani, dar a divorțat în noiembrie 2014 din cauza violenței domestice. ... În timpul ședințelor de consiliere psihologică, T. a descris abuzul fizic și psihologic la care a fost supusă în timpul căsătoriei ... în special în ultimii doi ani. A fost bătută cu pumnii, pălmuită, lovită cu picioarele, a fost împinsă cu capul într-un copac și a fost strangulată. Cauza violenței domestice a fost adesea gelozia, iar din acest motiv comunicațiile și telefonul ei erau controlate. A fost înjunghiată cu foarfece, arsă cu o țigară, strangulată și amenințată cu viol în grup și înec. Fostul ei soț a luat toate documentele ei și ale copiilor ei și le-a ascuns. În timp ce se afla sub influența alcoolului, el spargea adesea lucruri în casă; într-o ocazie, el i-a luat și i-a rupt [unele] haine și a pătat [alte haine] cu sânge. Uneori, aceste scene de violență aveau loc în prezența copiilor. ... În timpul consilierii, [T.] era neliniștită și agitată, cu un sentiment pronunțat de neputință. ... [Ea a manifestat] tremur ale mâinilor, palpitații și hiperventilație, și a menționat o paralizie parțială a mușchilor faciali din jurul gurii și din mâini când se gândea la incidente de violență domestică. ...

[Ea are] un nivel moderat de depresie care decurge din sentimente de frustrare și iritabilitate combinate cu lipsa de încredere în sine și vulnerabilitate în ceea ce privește violența fizică și psihologică [experimentată] din partea fostului ei soț. Nivelul ridicat de neliniște ... este caracterizat de gânduri obsesive, tensiune psihologică și frică. ... [Există și elemente de stres post-traumatic, cum ar fi amintirile repetate ale unor evenimente traumatizante însoțite de o încărcătură emoțională grea, iritabilitate, flash-back-uri, sensibilitate crescută [și] tulburări de somn. ...”

B. A doua ordonanță de protecție

15. La 19 februarie 2015, T. a solicitat o altă ordonanță de protecție cu referire la numeroase incidente de violență domestică, în special care s-au petrecut din martie 2014. Ea s-a referit și la un eveniment recent din 3 februarie 2015, atunci când I.C. o urmărise pe ea și pe copilul ei mai mic de la grădiniță și o lovise pe T. în față; ea reușise să fugă de el la secția de poliție doar după ce doi bărbați interveniseră pe stradă. Poliția a informat-o despre ONG-ul „Centrul de Drept al Femeilor”. Ea a descris abuzul pe care l-a suferit din partea lui I.C., dând exemple de violență fizică, psihologică, sexuală și economică.

16. În aceeași zi, Judecătoria Buiucani i-a admis cererea, emițând o ordonanță de protecție valabilă timp de nouăzeci de zile, pe durata căreia I.C. trebuia să se abțină de la orice contact cu reclamanta sau cu copiii și să stea la cel puțin 300 de metri distanță de ei; de asemenea, el trebuia să urmeze un

program special de consiliere psihologică pentru reducerea comportamentului violent și un program de reabilitare în urma consumului de alcool.

17. La 2 aprilie 2015, T. a sunat la numărul de urgență al poliției 902, iar a doua zi a depus o plângere cu privire la două incidente: unul din 31 martie 2015, atunci când I.C. venise în apartamentul ei și îi deconectase electricitatea, iar celălalt din 2 aprilie 2015, atunci când o așteptase să se întoarcă de la grădiniță și o lovise de mai multe ori, după care a fugit și s-a întors mai târziu seara și o lovise din nou de câteva ori în față. Un raport medical din 3 aprilie 2015 a confirmat echimoze pe fața ei de 2,8 cm pe 2,2 cm, care au fost calificate ca fiind nesemnificative. La 3 aprilie 2015 poliția a emis în privința lui I.C. un alt avertisment și a întocmit un proces-verbal de constatare a contravenției pentru faptul încălcării de către el a ordonanței de protecție, contrar art. 318 din Codul contravențional, și a trimis cauza în judecată.

18. T. a apelat din nou la numărul de urgență al poliției 902, la 17 și 18 aprilie 2015, pentru a raporta incidente similare.

C. A treia ordonanță de protecție

19. La 19 mai 2015, T. a solicitat o altă ordonanță de protecție împotriva lui I.C., făcând referire la încălcarea repetată a ordonanțelor de protecție anterioare și la violența continuă comisă împotriva ei. Declarațiile ei au fost confirmate de către poliție. La 21 mai 2015 Judecătoria Buiucani a admis cererea, emitând o ordonanță de protecție valabilă timp de nouăzeci de zile, similar celor anterioare.

20. În pofida ordonanței de protecție, la 28 iunie 2015, într-un alt incident, I.C. a împins-o pe T. pe stradă, ea căzând și rănindu-se la cap. Un raport medical din 29 iunie 2015 a confirmat excoriații la coatele lui T. și vânătăi la genunchi și picior, cea mai mare măsurând 3 cm pe 2 cm; leziunile au fost calificate drept nesemnificative.

21. La 27 iulie 2015 Judecătoria Buiucani a constatat că la 28 iunie 2015 I.C. încălcase ordonanța de protecție, fapt care constituia o contravenție prevăzută la art. 318 din Codul contravențional, și i-a aplicat o amendă în mărime de 1.000 de lei (echivalentul a 50 de euro).

D. A patra ordonanță de protecție

22. La 21 august 2015, la cererea lui T., Judecătoria Buiucani a emis o altă ordonanță de protecție valabilă timp de nouăzeci de zile, similar celor anterioare.

23. T. a sunat la numărul de urgență al poliției 902 la 14 octombrie și 13 noiembrie 2015, și a depus o plângere cu privire la un incident din 12 noiembrie 2015, atunci când I.C. îi răsucise degetele și brațul și îi luase banii, telefonul și cheile, și un alt incident din 13 noiembrie 2015, atunci când o

lovise în față. Un raport medical din 14 noiembrie 2015 a menționat numeroase echimoze pe față (cea mai mare măsurând 5 cm pe 1,5 cm), picioarele (măsurând 10 cm pe 6 cm) și brațele lui T. (cea mai mare măsurând 6 cm pe 4 cm). Vătămările au fost catalogate drept nesemnificative.

24. La 18 noiembrie 2015, Judecătoria Buiucani a constatat că numai executorul judecătoresc, și nu poliția, era împuternicit să întocmească procese-verbale privind contravenția prevăzută la art. 318 din Codul contravențional (încălcarea ordonanței de protecție). Prin urmare, instanța a încetat acțiunea împotriva lui I.C., concluzionând că el nu săvârșise contravenția prevăzută la acest articol.

E. A cincea ordonanță de protecție

25. La 5 mai 2016, T. a solicitat o altă ordonanță de protecție. Ea s-a referit la sentința din 23 martie 2016 (a se vedea paragraful 38 de mai jos), în urma căreia I.C. fusese eliberat din detenție, și că la 4 mai 2016 el venise în apartamentul ei, în stare de ebrietate, întrerupsese curentul și o lovise din nou; fusese prezentă și poliția. Ea s-a referit la frica și vulnerabilitatea ei constantă. Polițiștii i-au confirmat declarațiile, iar ofițerul pentru protecția copilului a cerut instanței să admită cererea.

26. La 6 mai 2016 Judecătoria Buiucani a admis cererea lui T., emițând o ordonanță de protecție valabilă timp de nouăzeci de zile, similar celor anterioare.

27. Potrivit Guvernului, la 19 mai și 18 iulie 2016, T. a fost vizitată de către un asistent social, care a întrebat-o despre situația sa și a informat-o despre drepturile sale. La ultima vizită, asistenții sociali propuseseră un loc într-un adăpost, lucru pe care ea îl refuzase.

F. Respingerea cererii în privința celei de-a șasea ordonanțe de protecție

28. La 5 august 2016 T. a solicitat prelungirea ordonanței de protecție anterioare. Pe lângă istoricul de violență, ea a făcut referire la un incident din 23 mai 2016, atunci când I.C. pătrunsese în apartamentul ei și îi luase bunurile, cu încălcarea ordonanței de protecție, fapt în privința căruia polițiștii au pornit urmărirea penală pentru furt. Polițistul a informat instanța despre comportamentul violent al lui I.C. și a solicitat instanței să admită cererea.

29. La 8 august 2016 Judecătoria Buiucani a respins cererea lui T. Instanța a constatat că:

„...[M]otivele invocate pentru prelungirea ordonanței de protecție anterioare au fost declarative și nesuținute de nicio probă pertinentă, cum ar fi rapoarte ale poliției, declarații ale martorilor și înregistrări audio sau video care dovedesc [că] acte de violență în familie sau încălcarea ordonanței de protecție din 6 mai 2016 [avuseseră loc].

Nu au fost luate decizii care să confirme vinovăția [lui I.C.] pentru săvârșirea de acte de violență în familie în ceea ce privește membrii familiei sau alte încălcări care să conducă [instanța] la concluzia că acesta a comis violență în familie după 6 mai 2016 sau nu s-a conformat cu ordonanța de protecție din 6 mai 2016.

În instanță nu au fost confirmate acte de violență ..., iar mărturiile au fost declarative.

Instanța reține declarațiile făcute de [polițist], că [T.] a formulat două plângeri după 6 mai 2016 și că, cu privire la plângerea sa din 11 iulie 2016, poliția i-a comunicat că a fost efectuată o anchetă penală inițiată sub acuzația de furt în privința unor autori necunoscuți. ... [I.C.] nu are calitatea procesuală de suspect sau de inculpat în acea procedură ... În ceea ce privește cealaltă plângere, a fost întocmit proces-verbal de săvârșire a contravenției de încălcare a ordonanței de protecție în privința lui [I.C.], dar nu sunt disponibile detalii suplimentare despre aceasta.

Instanța concluzionează că caracterul ostil al relațiilor dintre [T. și I.C.] este insuficient pentru a determina instanța să dispună prelungirea ordonanței de protecție.”

Decizia nu a fost contestată și a devenit definitivă.

G. Ordonanța finală de protecție

30. La 26 august 2016, T. a solicitat o nouă ordonanță de protecție, susținând că în noaptea de 22 spre 23 august 2016 a fost supusă unor violențe fizice și psihologice, care au culminat cu căderea ei de la etajul cinci. În special, ea a susținut că I.C. o întâlnise la intrarea în blocul ei și o bătuse și o insultase; ea fugise de el, dar el reușise să o urmeze în apartamentul ei, unde o izolase în bucătărie și o bătuse din nou. În urma acestor evenimente, ea căzuse de la etajul cinci și suferise multiple traumatisme. Ea a susținut că s-a simțit deosebit de vulnerabilă în timp ce se afla în spital, deoarece atât I.C., cât și mama lui, o vizitaseră și o amenințaseră. Avocatul ei a clarificat că I.C. avea acces în apartament, deoarece copiii îl lăsau să intre.

31. I.C. a participat la audiere și a susținut că nu este nevoie de o ordonanță de protecție în privința copiilor, deoarece el avusese grijă de ei în trecut. El a susținut că conflictele cu T. au început după ce ea s-a întors de la muncă din Italia, a început să abuzeze de alcool și a încercat să se sinucidă, tăindu-și venele sau ingerând pastile. El a susținut că la 23 august 2016 a fost telefonat de către o vecină, G.S., care a indicat-o pe T. în stare de ebrietate, zăcând la intrarea în blocul ei; el a adus-o în apartamentul ei și în bucătărie. În timp ce vorbea cu fiul său, vecinul G.S. a intrat și i-a spus că T. sărise de la fereastră.

32. La 27 august 2016 Judecătoria Buiucani a admis cererea lui T. și a emis o ordonanță de protecție valabilă timp de nouăzeci de zile, care l-a obligat pe I.C. să stea departe de T. și de copiii ei. Instanța a constatat:

„... [T.] se află la terapie intensivă din 23 august 2016 și continuă să fie tratată în secția de neurochirurgie ... în urma căderii acesteia de la etajul cinci.

Polițistul a susținut în instanță că [I.C.] fusese înregistrat ca abuzator de peste un an; că el și [T.] locuiseră în același bloc, dar în aripi diferite; și că poliția a investigat apelul de urgență al lui [T.], în care ea a spus că a căzut ca urmare a comportamentului agresiv

al lui [I.C.]. ... [Ofițerul de poliție a mai susținut că] au fost emise alte patru ordonanțe de protecție în privința lui [I.C.], dintre care una a fost încălcată fără niciun dubiu. ...

Instanța l-a audiat pe [vecinul G.S.], care a declarat că [T.] a fost în stare de ebrietate în seara zilei de 23 [sic] august 2016, [dar acest lucru] nu poate fi luat în considerare deoarece este infirmat prin certificatul medical eliberat de către spitalul de urgență, care nu dezvăluie nicio intoxicație alcoolică în privința lui [T.]. Mai mult, acest martor a precizat că nu a văzut ce s-a întâmplat după ce [T.] și [I.C.] au intrat în apartament.”

II. PROCESUL PENAL REFERITOR LA VIOLENȚA ÎN FAMILIE

33. Ca urmare a plângerii lui T. din 14 noiembrie 2014, la 12 decembrie 2014 Procuratura Buiucani a dispus inițierea urmăririi penale împotriva lui I.C., fiind acuzat de violență în familie, cu referire la abuzul fizic și psihologic și, în special, incidentul care a avut loc la 15 septembrie 2014.

34. La 6 ianuarie 2015 Inspectoratul de poliție Buiucani a pornit urmărirea penală împotriva lui I.C. pentru acuzația de neexecutare intenționată a unei hotărâri judecătorești definitive (art. 320 alin. (1) din Codul penal). Decizia se referea la nerespectarea de către I.C. a ordonanței de protecție din 26 septembrie 2014, decizia instanței din 2 decembrie 2014 privind sancționarea lui I.C. pentru încălcarea ordonanței de protecție, și la incidentele din 22 și 24 decembrie 2014, atunci când intrase în locuința lui T. în timp ce ea se afla acolo.

35. La 22 mai 2015, Procuratura Buiucani a pornit urmărirea penală împotriva lui I.C. pentru acuzația de violență în familie, cu referire la incidentele din 2 și 17 aprilie 2015.

36. Cele trei dosare penale au fost conexe și trimise în judecată.

37. În cursul procedurii, I.C. a fost plasat în arest preventiv în perioada 26 noiembrie – 25 decembrie 2015, și în arest la domiciliu în perioada 25 decembrie 2015 – 23 martie 2016.

38. La 23 martie 2016 Judecătoria Buiucani a constatat vinovăția lui I.C. pentru trei capete de acuzare de violență în familie și l-a condamnat la doi ani de închisoare, dar a suspendat executarea pedepsei, stabilindu-i o perioadă de probațiune de trei ani. Instanța l-a obligat pe I.C. să urmeze un tratament special sau un program de consiliere pentru reducerea comportamentului său violent. I.C. a fost eliberat din arest la domiciliu. Instanța a încetat procesul în privința acuzației privind neexecutarea intenționată a unei hotărâri judecătorești, concluzionând că fapta constituia o contravenție care era deja prescrisă. Referitor la acuzațiile de violență în familie, instanța a reținut că, în baza art. 133/1 din Codul penal, numai foștii membri ai familiei pot fi acuzați pentru infracțiunea de violență în familie. Cu toate acestea, instanța a reținut că rechizitoriul nu se referea la incidentul de violență din 24 decembrie 2014, ci doar la incidentele din 15 septembrie 2014, și 2 și 17 aprilie 2015. Evenimentele au fost dovedite prin declarații ale martorilor, rapoarte medicale și declarații oferite de către victimă și I.C. Suspendând pedeapsa cu

probațiune, instanța a reținut că infracțiunea care i se imputa era mai puțin gravă, că era prima condamnare a lui I.C. și că avea grijă de doi copii minori.

39. Procurorul, T. și avocatul ei au declarat apel împotriva hotărârii primei instanțe, contestând clemența pedepsei penale în raport cu acuzațiile de violență în familie și evaluarea greșită a probelor asupra acuzațiilor privind încălcarea ordonanței de protecție. Procurorul a mai reținut că I.C. și-a recunoscut vinovăția pentru ambele capete de acuzare și a susținut că doar o pedeapsă privativă de libertate ar servi scopul de a pedepsi și de a preveni noi infracțiuni.

40. Și I.C. a declarat apel împotriva acestei hotărâri, susținând că, după divorțul din 24 noiembrie 2014, nu mai locuia împreună cu T. și că, prin urmare, nu mai putea fi considerat „membru de familie” în sensul art. 133/1 din Codul penal.

41. În cursul procedurii de apel, procurorul și-a schimbat cererea și a solicitat recalificarea faptelor de violență în familie ale lui I.C. ca o contravenție în baza art. 78/1 din Codul contravențional, din cauza intervenției unei legi penale mai blânde, precum și încetarea urmăririi penale în legătură cu expirarea termenului de prescripție. De asemenea, din cauza decesului lui T. la 12 octombrie 2016, reclamantul a solicitat să fie recunoscut în calitate de succesor legal al său.

42. La 9 februarie 2017, Curtea de Apel Chișinău a admis apelurile procurorului și ale lui T., dar a respins apelul lui I.C., a casat parțial hotărârea primei instanțe și a pronunțat o nouă hotărâre pe fond, constatând vinovăția lui I.C. pentru infracțiunea de violență în familie (cu privire la incidentele din 15 septembrie 2014, și 2 și 17 aprilie 2015) și condamnându-l la doi ani de închisoare într-un penitenciar semiînchis. Instanța a respins acordarea oricărei despăgubiri cu privire la prejudiciul moral, susținând că T., și nu reclamantul, suferise un prejudiciu în urma infracțiunilor. Instanța a reiterat că I.C. era considerat drept „membru de familie” în temeiul art. 133/1 din Codul penal, în pofida divorțului său de T. Instanța a concluzionat că numai o pedeapsă privativă de libertate ar fi adecvată în împrejurările cazului de recidivă a violenței în familie. Instanța de apel a menținut hotărârea primei instanțe privind încetarea procesului referitor la acuzația de eschivare intenționată de la executarea ordonanțelor de protecție.

43. Reclamantul a formulat recurs împotriva acestei hotărâri, susținând că încetarea parțială a procesului penal și respingerea pretențiilor civile erau eronate. El a observat că, în special, absența unui răspuns mai ferm din partea autorităților, de exemplu, prin inițierea urmăririi penale împotriva lui I.C., a încurajat noi acte de violență, și a invocat ordonanțele de protecție care fuseseră încălcate de către I.C. Mai mult, nicio autoritate nu se asigurase vreodată că I.C. a fost supus efectiv unui program de consiliere pentru a aborda comportamentul său violent, încălcând obligațiile pozitive ale statului în temeiul Articolului 3 din Convenție. Acest eșec a condus la reapariția

violenței. El a susținut că avea calitatea procesuală de victimă indirectă, ceea ce îi dădea dreptul la despăgubiri pentru prejudiciul moral.

44. De asemenea, procurorul și apărarea au depus recursuri.

45. La 16 mai 2017, Curtea Supremă de Justiție a admis toate recursurile, a casat decizia instanței de apel și a dispus o nouă examinare a cauzei. În hotărâre s-a reținut că instanța de apel nu luase în considerare cererea procurorului (a se vedea paragraful 41 de mai sus), nu apreciasse în mod corespunzător împrejurările în care I.C. nu respectase ordonanțele de protecție și evaluase în mod necorespunzător dreptul reclamantului la despăgubiri.

46. La 8 noiembrie 2017, Curtea de Apel Chișinău a reexaminat apelurile părților și a pronunțat o nouă hotărâre, prin care a dispus încetarea procesului penal referitor la acuzația de încălcare a ordonanțelor de protecție, ca fiind prescris; încetarea procesului penal în partea referitoare la acuzația de violență în familie, recalificarea faptelor drept contravenție; încetarea procesului contravențional cu privire la acuzația de vătămare neînsemnată a integrității corporale, ca fiind prescris; și acordarea în privința reclamantului a unei despăgubiri pentru prejudiciul moral, în valoare de 50.000 MDL (echivalentul a 2.417 EUR la momentul faptelor). În ceea ce privește acuzațiile de violență în familie, instanța s-a referit la modificările aduse legislației penale naționale, în conformitate cu care, în lipsa unor vătămări de o gravitate ușoară, faptele lui I.C. trebuiau recalificate în contravenția de vătămare corporală ne semnificativă (art. 78 din Codul contravențional), pentru care termenul era deja prescris. Instanța a susținut că era imposibilă recalificarea faptelor în violență în familie în baza art. 78/1 din Codul contravențional, deoarece această prevedere nu exista la momentul evenimentelor, iar ulterior divorțului, I.C. și T. nu mai erau considerați membri ai familiei. Cu privire la acuzațiile de încălcare a ordonanțelor de protecție, instanța a reținut că răspunderea penală era prevăzută numai după ce încălcarea a continuat după aplicarea unei sancțiuni contravenționale. Deși o astfel de răspundere ar fi fost posibilă în privința lui I.C. pentru incidentul din 24 decembrie 2014, termenul legal de prescripție pentru această infracțiune a expirat la 24 decembrie 2016. Instanța a concluzionat că reclamantul avea dreptul la despăgubiri în calitate de succesor procesual al lui T. și i-a acordat acestuia o sumă proporțională cu nivelul de suferință al victimei, vârsta acesteia, capacitatea de plată a făptuitorului, situația socio-economică a societății în care trăia reclamantul, natura faptelor săvârșite, evaluarea psihologică a victimei și sumele acordate în cazuri comparabile.

47. Reclamantul a depus recurs, reiterând argumentele sale anterioare (a se vedea paragraful 43 de mai sus) și remarcând că T. fusese supusă violenței psihologice, care nu fusese luată în considerare în analiza instanței de apel, și că durata excesivă de desfășurare a procedurilor a condus la impunitatea lui I.C., cu încălcarea obligațiilor pozitive ale statului în baza Articolului 3 din

Convenție. El a mai susținut că valoarea despăgubirii a fost disproporționat de mică.

48. La 28 februarie 2018, printr-o decizie definitivă, Curtea Supremă de Justiție a menținut integral decizia din apel.

III. PROCESUL PENAL PRIVIND DETERMINAREA LA SINUCIDERE

49. La 8 septembrie 2016 poliția a inițiat urmărirea penală în privința lui I.C., fiind acuzat de determinare la sinucidere sau la tentativă de sinucidere (art. 150 alin. (1) din Codul penal).

50. La 9 iulie 2018, procurorul a încetat urmărirea penală, concluzionând că fapta nu întrunea elementele infracțiunii. În special, procurorul s-a bazat pe declarațiile făcute de către vecina G.S. și copilul cel mare al lui T. în calitate de martori, potrivit cărora în seara zilei de 22 august 2016 T. se afla singură în bucătărie înainte de a cădea, pe declarațiile martorilor în care se raporta că T. nu și-a amintit cum a căzut și pe datele medicale care au arătat alcool în sânge la momentul evenimentelor. Ordonanța s-a referit și la patru declarații oferite de către martori, care atestau existența unei situații de violență în familie. Procurorul a concluzionat:

„... Analizând toate împrejurările și materialele cauzei, ... se concluzionează că [I.C.] nu a săvârșit infracțiunea prevăzută la art. 150 din Codul penal.

Elementele acestei infracțiuni includ: (1) acțiunea sau inacțiunea de determinare la sinucidere sau tentativă de sinucidere, (2) consecințele survenite, precum (a) sinucidere sau (b) tentativa de sinucidere; (3) o legătură de cauzalitate între acțiune și consecințe; și (4) modul de determinare, care constă în (a) persecuție, (b) defăimare, (c) insultă [și/sau] (d) înjosirea sistemică a demnității victimei. În același timp, *determinarea* se referă la influențarea victimei să ia decizia de a se sinucide, fie prin introducerea ideii de sinucidere, fie prin convingerea victimei. ... *Înjosirea sistemică a demnității victimei* se referă la hărțuirea la locul de muncă, refuzul înjositor și brutal de a înceta o căsătorie, acuzațiile aduse victimei privind săvârșirea unor acte reprobabile sau alte comportamente jignitoare față de victimă.

În lumina [considerațiilor] de mai sus, ... nu s-a constatat că [I.C.], prin comportamentul său față de victimă, a incitat-o pe [T.] la sinucidere. ... [T.] nu și-a amintit cum a căzut ... [și] era în stare de ebrietate. Pe baza declarațiilor martorilor, [instanța constată că I.C.] nu a agresat fizic victima în noaptea de 23 [sic] august 2016. Din acest motiv, nu este exclus ca [T.] să fi căzut accidental de la etajul cinci [italice în original].”

Ordonanța nu a fost contestată și a devenit definitivă.

CADRUL LEGAL INTERN ȘI INTERNAȚIONAL RELEVANT

IV. DREPTUL INTERN

51. La momentul evenimentelor, art. 201/1 din Codul penal, adoptat prin Legea nr. 895 din 18 aprilie 2002, definea violența în familie astfel:

„[Violența în familie este] acțiunea sau inacțiunea intenționată, manifestată fizic sau verbal, comisă de un membru al familiei asupra unui alt membru al familiei, care a provocat suferință fizică, soldată cu vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, suferință psihică ori prejudiciu material sau moral.”

Infrațiunea de violență în familie era pedepsită cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 180 de ore sau cu închisoare de până la doi ani. Alineatul 3 prevedea că aceeași acțiune care a determinat la sinucidere sau la tentativă de sinucidere se pedepsește cu închisoare de la cinci la cincisprezece ani.

52. O modificare a Codului penal, adoptată la 16 septembrie 2016, a redefinit violența în familie după cum urmează:

„(a) maltratare, alte acțiuni violente, soldate cu vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății; [sau]

(b) izolare, intimidare în scop de impunere a voinței cuiva sau a controlului personal asupra victimei; [sau]

(c) privarea de mijloace economice, inclusiv lipsirea de mijloace de existență primară, neglijare, dacă au provocat victimei vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății.”

53. O modificare a Codului contravențional, adoptată la 16 septembrie 2016, a introdus contravenția de violență în familie (art. 78/1), definind-o ca „maltratarea sau alte acțiuni violente, comise de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, care au provocat vătămare neînsemnată a integrității corporale”.

54. La momentul evenimentelor, art. 133/1 din Codul penal și Legea nr. 45 din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie definea soții divorțați ca membri ai familiei numai dacă locuiesc împreună. La 16 septembrie 2016 normele juridice au fost modificate pentru a exclude condiția conviețuirii.

55. La momentul evenimentelor, art. 150 din Codul penal definea determinarea la sinucidere ca fiind influențarea unei persoane de a se sinucide sau de a încerca să se sinucidă „prin persecutare, clevetire, jignire sau înjosire sistematică a demnității victimei de către cel vinovat”, fiind pedepsită cu închisoare de până la patru ani.

56. La momentul faptelor, art. 320 din Codul penal incrimina neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executare a hotărârii instanței de judecată, dacă aceasta a fost comisă după aplicarea sancțiunii contravenționale. Infrațiunea se pedepsea cu amendă în mărime de la 550 la 650 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 200 de ore, sau cu închisoare de până la doi ani. O modificare a Codului penal, adoptată la 16 septembrie 2016, a incriminat în mod explicit, la art. 320/1, neexecutarea măsurilor din ordonanța de protecție a victimei violenței în familie. Infrațiunea era pedepsită cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 160 la 200 de ore sau cu închisoare de până la trei ani.

V. CADRUL INTERNAȚIONAL

57. Părțile relevante din Observațiile finale ale Comitetului Națiunilor Unite pentru Eliminarea Discriminării împotriva Femeii (CEDAW) asupra celui de-al patrulea și al cincilea raport combinat al Republicii Moldova, ONU Doc. CEDAW/C/MDA/CO/4-5, 29 octombrie 2013, prevăd următoarele:

Violența împotriva femeilor

„19. Salutând adoptarea în anul 2008 a Legii nr. 45-XVI cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, prin care au fost introduse noi măsuri de protecție, pe lângă modificarea Codului penal în anul 2010 pentru a incrimina violența în familie și violul conjugal, Comitetul își reiterează îngrijorarea serioasă față de prevalența ridicată a violenței domestice, inclusiv împotriva femeilor în vârstă, care este cuplată cu lipsa unor date cuprinzătoare privind amploarea și formele de violență împotriva femeilor. Comitetul își exprimă în continuare îngrijorarea cu privire la:

(a) aplicarea inconsecventă de către instanțe, procurori și ofițeri de poliție a legilor privind combaterea violenței domestice, care subminează încrederea femeilor în sistemul judiciar, pe lângă lipsa de conștientizare a femeilor cu privire la remediile legale existente;

(b) eșecul poliției și al procurorilor de a acorda atenție rănilor de gravitate minoră și faptul că deseori sunt necesare acte repetate de violență pentru a iniția cercetări penale, pe lângă reticența poliției de a interveni în cazurile de violență domestică în comunitatea de romi;

(c) ineficacitatea ordonanțelor de protecție împotriva presupușilor făptuitori, care fie nu sunt emise de către instanțe, fie sunt emise cu întârziere; eșecul ofițerilor de poliție de a executa astfel de ordonanțe; lipsa unor servicii suficiente, inclusiv adăposturi, pentru a sprijini victimele din mediul rural și din Transnistria; și neacoperirea de către sistemul de stat a asistenței juridice pentru victimele violenței de gen.”

58. Grupul de experți privind acțiunea împotriva violenței față de femei și violenței domestice (GREVIO), în partea relevantă a Raportului său de evaluare de referință privind măsurile legislative și de altă natură care pun în aplicare prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul) în Republica Moldova, GREVIO/Inf (2023)26, publicat la 14 noiembrie 2023, a precizat următoarele:

„94. Unul dintre aceste programe [care vizează reducerea comportamentului violent pentru făptuitorii condamnați pentru violență în familie] a fost elaborat în baza Modelului DULUTH și adaptat contextului moldovenesc. În perioada 2020-2021, 57 de agresori de violență în familie au urmat programul. Acest program adoptă o abordare cognitiv-comportamentală bazată pe gen pentru consilierea și educarea făptuitorilor cu privire la dezvoltarea abilităților alternative pentru a evita comportamentul violent.

95. ... Chiar și așa, capacitățile serviciilor disponibile sunt considerate insuficiente pentru a răspunde necesităților. În plus, nu există măsuri specifice pentru a evalua

impactul programelor asupra comportamentului făptuitorilor și/sau siguranței victimelor...

98. GREVIO încurajează ferm autoritățile din Republica Moldova să:

...b. crească numărul de programe pentru agresorii de violență domestică și să îmbunătățească disponibilitatea acestora în toată țara...;

c. să promoveze participarea la programe obligatorii și voluntare de către făptuitori, prin asigurarea unei aplicări mai consecvente a mecanismelor de sesizare existente și prin promovarea interacțiunii dintre programele făptuitorilor și procedurile penale și alte proceduri, acordând în același timp prioritate siguranței victimelor și accesului acestora la justiție...

138. Există șapte instituții publice care oferă servicii de adăpost pentru victimele violenței domestice, victimele traficului de persoane sau mame singure care au nevoie de cazare de urgență. Potrivit informațiilor transmise de către autorități, adăposturile de stat au o capacitate totală estimată de 182 de paturi, 57 sunt gratuite, iar victimele pot sta până la trei luni, cu posibilitatea prelungirii acestei perioade până la șase luni. În plus, există 12 adăposturi conduse de către organizații neguvernamentale. Acestea, totuși, nu primesc fonduri suficiente pentru a oferi sprijin specializat femeilor victime ale violenței bazate pe gen și se sprijină în principal pe donatori privați și pe granturi internaționale pentru a susține victimele violenței.

184. GREVIO salută includerea violenței psihologice în infracțiunea de violență în familie prevăzută la art. 201/1 din Codul penal, a cărei formulare pare să surprindă un tipar de abuz repetat și prelungit, prin incriminarea comportamentului de a provoca „izolare sau intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei”. În plus, el salută includerea violenței psihologice în definiția violenței în familie, prevăzută la art. 2 din Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. ...

186. GREVIO constată că este dificil de verificat dacă violența psihologică în toate manifestările sale este investigată și pedepsită, așa cum prevede Convenția. Conform sondajului național de prevalență a violenței în familie împotriva femeilor, realizat de către Biroul Național de Statistică în anul 2010, 57,1% dintre femeile din Republica Moldova au suferit de violență psihologică în timpul vieții. Potrivit Sondajului OSCE privind violența împotriva femeilor, cea mai răspândită formă de violență comisă de un partener intim este violența psihologică, menționată de către 71% dintre respondenți. Sondajul a relevat că violența psihologică este o formă larg răspândită a violenței intime între parteneri în Republica Moldova, indicând faptul că femeile au experimentat-o cu un partener actual sau anterior. În lipsa datelor privind punerea în aplicare a infracțiunilor relevante, GREVIO este îngrijorat de faptul că o astfel de formă de violență răspândită rămâne nerecunoscută de sistemul de justiție penală din Republica Moldova. Acest lucru este confirmat de informațiile furnizate de către Avocatul Poporului al Republicii Moldova, care indică faptul că foarte puține dosare penale se încheie cu pedepse pentru violență psihologică.

187. GREVIO încurajează ferm autoritățile din Republica Moldova să:

a. crească gradul de conștientizare, inclusiv prin instruire, în rândul judecătorilor, organelor de aplicare a legii și profesioniștilor din domeniul juridic, cu privire la natura și consecințele de gen ale violenței psihologice ca una dintre cele mai răspândite forme de violență împotriva femeilor în Republica Moldova, și să revadă modul de aplicare a normelor penale existente privind violența psihologică de către instanțele de judecată, pentru a se asigura că dispozițiile

relevante sunt utilizate efectiv pentru investigarea, urmărirea penală și pedepsirea tuturor manifestărilor acesteia, inclusiv în dimensiunea digitală a acesteia. ...

191. ... GREVIO salută incriminarea violenței domestice în legislația penală moldovenească, dar constată, totuși, că calificarea paralelă a violenței domestice drept contravenție ridică o serie de probleme.

192. GREVIO observă că anumite preocupări au fost exprimate de către ONG-urile pentru drepturile femeilor, [conform cărora] de la introducerea unei prevederi privind violența în familie în Codul contravențional, numărul dosarelor penale deschise s-a redus la jumătate față de anii precedenți, în timp ce numărul cazurilor contravenționale s-a dublat.

GREVIO dorește să atragă atenția asupra dificultăților care decurg din coexistența a două componente de violență în familie. În primul rând, nu pare să existe criterii uniforme aplicate în mod consecvent pentru a face distincția între contravenția și infracțiunea de violență în familie. Lăsarea calificării naturii juridice a actului în seama practicienilor doar pe baza gravității vătămării corporale și fără îndrumări clare poate conduce la calificarea unor cazuri grave de violență fizică ca contravenție și, la rândul lor, cazurile de violență psihologică pot rămâne nepedepsite, în pofida incriminării lor explicate la art. 201/1 din Codul penal.

193. În al doilea rând, disparitatea dintre sancțiunile impuse de cele două legi ridică semne de întrebare cu privire la eficacitatea regimurilor de sancționare paralele... GREVIO își exprimă astfel îngrijorarea cu privire la această discrepantă și constată că pedepsele prevăzute în baza contravenției ar trebui să reflecte mai bine gravitatea faptelor în cauză. ...

195. GREVIO îndeamnă autoritățile din Republica Moldova să asigure, prin toate mijloacele disponibile, precum protocoale, pregătirea profesioniștilor și modificarea legislației, o mai mare claritate operațională între contravenția și infracțiunea de violență în familie. În plus, GREVIO îndeamnă autoritățile din Republica Moldova să asigure sancțiuni mai disuasive pentru contravenția de violență în familie. ...

223. GREVIO încurajează ferm autoritățile din Republica Moldova să ia măsurile adecvate pentru a se asigura, prin instruire și orientări adecvate, că toate circumstanțele enumerate la Articolul 46 din Convenția de la Istanbul sunt considerate și aplicate în practică de către instanțe ca circumstanțe agravante pentru infracțiunile de violență împotriva femeilor și să adopte măsuri legislative care să includă în mod expres săvârșirea unei infracțiuni împotriva unui fost sau actual soț sau partener, membrilor familiei și persoanelor care conviețuiesc cu victima ca circumstanță agravantă în cazul infracțiunilor de violență împotriva femeilor. ...

235. Conform informațiilor obținute de către GREVIO, incidentele de violență în familie sunt identificate în primul rând prin numărul de telefon al serviciului unic de urgență 112. În cazurile de violență în familie, este o practică obișnuită participarea a doi ofițeri de poliție, cu preferință pentru cel puțin o femeie ofițer, dacă este posibil. De obicei, un polițist va vorbi cu victima într-o cameră, în timp ce celălalt se va afla cu presupusul făptuitor într-o altă cameră. Chestionarul de evaluare a riscurilor completat de către ofițerii de la fața locului permite, de asemenea, poliției să înregistreze probe relevante. ...

236. Cu toate acestea, conform informațiilor furnizate de către surse ale societății civile, în anul 2020 a existat o diferență semnificativă între numărul cererilor de asistență din partea poliției în cazurile de violență în familie – 12 970 – și numărul cazurilor confirmate, 2 453. Aceasta a condus la neconfirmarea a 81% din sesizări.

Respectiva constatare susține indicațiile oferite de către organizațiile pentru drepturile femeilor și ONG-uri, conform cărora poliția se prezintă și vorbește cu părțile, dar nu ia măsuri semnificative. În mod similar, referitor la prevenire, deși poliția cooperează cu asistenței sociali, o mare parte din această activitate pare să implice discuții cu făptuitorul și victima, mai degrabă decât întreprinderea de acțiuni susținute de sancțiuni. Cauza principală a acestei diferențe majore provine din atitudinile culturale care pătrund atât în poliție, cât și în societate în general.

237. Organizațiile pentru femei și ONG-urile au explicat că raportarea, investigarea și urmărirea penală sunt încă împiedicate semnificativ de stereotipuri și prejudecăți în ceea ce rămâne a fi o țară patriarhală. Acestea includ opinii generalizate conform cărora femeile ar trebui să îndure violența, sunt inferioare bărbaților și vor fi judecate dacă raportează violența împotriva lor și, adesea, aceste opinii sunt interiorizate chiar de către femei. Preocupările specifice ridicate au inclus victimizarea, hărțuirea și retraumatizarea de către poliție. În plus, GREVIO a fost alertat de către experți în domeniu, că nici măcar polițiștii bine-pregătiți nu conștientizează faptul că presiunile societății pot constitui o barieră în calea raportării. Acest lucru poate determina femeile să-și retragă plângerile. ...

239. Referitor la prejudiciul psihologic, în special în zonele rurale, GREVIO a fost informat că acesta nu este perceput ca o formă de vătămare și, prin urmare, nu este luat în serios. ...

244. GREVIO a fost informat de către organizațiile pentru femei și ONG-uri că, adesea, ofițerii de poliție califică situațiile de violență în familie în conformitate cu Codul contravențional, și nu Codul penal. Un motiv pentru acest fapt provine dintr-o aparentă încredere excesivă în probele medico-legale pentru a dovedi elementele infracțiunii. GREVIO constată cu îngrijorare că violența psihologică pare să nu fie identificată sau sancționată corespunzător. Pentru a contesta această calificare contravențională, victimele trebuie să depună o cerere în instanță și să plătească taxa de timbru, ceea ce presupune o cunoaștere a sistemului de justiție penală și mijloace financiare. Ca urmare, cazurile de violență domestică nu sunt tratate atât de serios pe cât ar trebui, pedepsele nu sunt disuasive, iar accesul femeilor la justiție este împiedicat. GREVIO subliniază că acest lucru poate conduce la trecerea cu vederea a tiparelor de violență domestică și la escaladarea acesteia în timp. ...

250. ... De asemenea, se raportează că, deși unul din cinci inculpați a fost condamnat anterior pentru violență în familie, acest lucru nu a fost eficient în a-i descuraja să mai comită violență față de femei. Raportul notează că niciunul dintre cei condamnați nu a fost obligat să participe la un program de probațiune pentru reducerea comportamentului violent. De asemenea, au fost ridicate îngrijorări cu privire la nivelul insuficient de pedeapsă pentru a descuraja infractorul să recurgă din nou la violență în viitor. ONG-urile și organizațiile pentru femei au fost de părere că incidentele de violență împotriva femeilor tind să rămână pendinte în fața autorităților de justiție penală ani de zile. ...

255. GREVIO încurajează ferm autoritățile din Republica Moldova să identifice și să abordeze rapid toți factorii care contribuie la penalizarea inadecvată a violenței domestice, fie deoarece comportamentul infractor nu este considerat suficient de grav pentru a justifica urmărirea penală, fie pentru că sentința pronunțată nu este suficient de descurajatoare și/sau nu implică participarea la un program de reducere a recidivei. ...

257. Preocuparea pentru siguranța victimei trebuie să se afle în centrul oricărei intervenții în cazurile tuturor formelor de violență reglementate de Convenția de la Istanbul. Astfel, Articolul 51 stabilește obligația de asigurare că toate autoritățile

relevante, nu doar organele de aplicare a legii, evaluează și elaborează în mod eficient un plan de gestionare a riscurilor de siguranță cu care se confruntă o victimă de la caz la caz, conform procedurilor standardizate și în cooperare între ele. ...

259. Instrucțiunea metodică a Inspectoratului General al Poliției privind intervenția poliției în cazurile de violență în familie oferă îndrumări cu privire la modul de finalizare a evaluării riscurilor. GREVIO salută faptul că această instrucțiune a fost actualizată în anul 2023 cu scopul de a reflecta mai bine standardele Convenției de la Istanbul privind evaluarea riscurilor. ... ONG-urile și organizațiile pentru femei au informat GREVIO că, deși formularul este binevenit, nu este suficient folosit în practică; deși poliția răspunde la incident, nu există o urmărire adecvată în ceea ce privește gestionarea riscurilor.

260. O analiză a sentințelor efectuată pentru scopurile Studiului Național Analitic asupra Femicidului a arătat că doar 21 din 50 de inculpați au fost înregistrați de către poliție ca agresori familiali, și în doar două dintre aceste cazuri a fost emisă o ordonanță de protecție. În mod similar, ordinele de restricție de urgență au fost aplicate numai împotriva a doi agresori familiali. Acest lucru sugerează că riscul de violență împotriva femeilor este identificat în mod inefficient, riscul de vătămare este subestimat și, prin urmare, procesul de evaluare și gestionare a riscurilor nu își atinge scopul.

261. ... GREVIO ... subliniază că evaluarea și gestionarea adecvată a riscurilor pot salva vieți și, prin urmare, ar trebui să facă parte integrantă din răspunsul autorităților la cazurile de violență reglementate de Convenția de la Istanbul. ...

276. ... GREVIO constată că se încearcă îmbunătățirea utilizării ordonanțelor de protecție și că se iau măsuri în cazul oricăror încălcări. Cu toate acestea, el rămâne îngrijorat de faptul că, acolo unde ordonanțele de protecție sunt încălcate, pedeapsa aplicată de către judecători constă în munca neremunerată în folosul comunității, ceea ce nu pare a fi suficient pentru a preveni recidiva [text aldin în original]”.

ÎN DREPT

I. CEREREA GUVERNULUI DE A RADIA CEREREA CONFORM ARTICOLULUI 37 § 1 DIN CONVENȚIE

59. La 27 octombrie 2022, Curtea a primit o declarație unilaterală din partea Guvernului, prin care i-a cerut să radieze cererea de pe rol în baza Articolului 37 § 1 din Convenție.

60. Reclamantul nu a fost de acord cu termenii declarației unilaterale.

61. În anumite împrejurări, poate fi oportună radierea de pe rol a unei cereri, sau a unei părți a acesteia, în conformitate cu Articolul 37 § 1 din Convenție, în baza unei declarații unilaterale a Guvernului pârât, chiar dacă reclamantul dorește ca examinarea cauzei să continue. Concluzia că acest lucru este adecvat într-un caz particular depinde de faptul dacă declarația unilaterală oferă o bază suficientă pentru a constata că respectarea drepturilor omului, astfel cum sunt definite în Convenție, nu impune Curții să continue examinarea cauzei (Articolul 37 § 1 *in fine*; a se vedea, printre alte autorități, *Tahsin Acar v. Turcia (excepție preliminară)* [MC], nr. 26307/95, § 75, CEDO 2003-VI). Factorii relevanți în acest sens includ natura plângerilor formulate, dacă aspectele ridicate sunt comparabile cu aspectele deja stabilite

de către Curte în cauze anterioare, natura și domeniul de aplicare ale oricăror măsuri luate de către Guvernul reclamat în contextul executării hotărârilor pronunțate de către Curte în cauze anterioare similare și impactul acestor măsuri asupra cauzei respective (ibid., § 76).

62. Prezenta cerere ridică probleme serioase despre deficiențe sistemice care nu au fost stabilite deja de către Curte în cauze anterioare referitoare la obligațiile pozitive ale statului în contextul violenței în familie (a se vedea paragrafele 101-106 de mai jos). Prin urmare, Curtea consideră că declarația unilaterală depusă de către Guvern nu oferă o bază suficientă pentru a constata că respectarea drepturilor omului, astfel cum sunt definite în Convenție, nu impune Curții să continue examinarea cauzei (Articolul 37 § 1 *in fine*). Corespunzător, Curtea respinge solicitarea Guvernului de radiere a cererii de pe rol și, respectiv, va continua examinarea admisibilității și a fondului cauzei.

II. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLELOR 2 ȘI 3 DIN CONVENȚIE

63. Reclamantul s-a plâns că autoritățile moldovenești nu au reușit să prevină violența domestică în privința surorii sale, T., sau să o protejeze de violența domestică care a culminat cu sinuciderea ei și că, de asemenea, nu au investigat efectiv circumstanțele violenței care a condus la moartea ei. El s-a bazat pe Articolele 2, 3, 6 și 8 din Convenție.

64. Având în vedere circumstanțele raportate de către reclamant și modul în care au fost formulate plângerile lui, fiind singura competentă să dea o calificare juridică circumstanțelor unei cauze, Curtea le va examina în baza Articolelor 2 și 3 din Convenție (pentru o abordare similară, a se vedea *Lopes de Sousa Fernandes v. Portugalia* [MC], nr. 56080/13, § 145, 19 decembrie 2017; *Talpis v. Italia*, nr. 41237/14, § 77, 2 martie 2017, cu referințele ulterioare). Părțile relevante ale acestor prevederi au următorul cuprins:

Articolul 2

„1. Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege...”

Articolul 3

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

65. Curtea notează că această plângere nu este nici în mod vădit nefondată, nici inadmisibilă din orice alte motive enumerate la Articolul 35 din Convenție. Prin urmare, ea trebuie declarată admisibilă.

A. Observațiile părților**1. Reclamantul**

66. Reclamantul a susținut că poliția cunoștea despre comportamentul violent al soțului lui T. cel puțin din noiembrie 2013, atunci când ea raportase un incident violent care îi cauzase pe față echimoze cu dimensiunile de 5,5 cm pe 3,7 cm, în modul confirmat de raportul medical din 22 noiembrie 2013. În pofida apelurilor frecvente la poliție și a ordonanțelor de protecție, T. a continuat să fie supusă diferitelor forme de violență în mâinile lui I.C., contrar ordonanțelor de protecție, chiar și după ce divorțaseră. I.C. nu fusese vreodată pedepsit corespunzător pentru comportamentul său violent, care a determinat-o pe T. la sinucidere. Reclamantul a susținut că și fiul lui T. s-a sinucis între timp.

67. Reclamantul a susținut că lui T. nu i s-a oferit sprijin și protecție adecvate. În special, instanța, prin refuzul de a-i acorda lui T. o ordonanță de protecție la 8 august 2016, s-a referit la absența oricărui incident violent suplimentar, nereușind astfel să efectueze o evaluare adecvată a riscului de letalitate și a posibilei reapariții a violenței. El a susținut că reapariția violenței fizice în sine reprezenta un risc crescut de letalitate. Reclamantul nu a contestat faptul că T. refuzase oferta de plasare într-un adăpost, susținând că T. locuia deja separat de I.C. și că Legea nr. 45 prevedea ca făptuitorul să părăsească locuința comună, nu victima.

68. Reclamantul a susținut că numeroasele ordonanțe de protecție și urmărirea penală s-au dovedit ineficiente în a proteja viața lui T. Investigațiile penale fuseseră, într-adevăr, declanșate, dar niciuna dintre ele nu s-a soldat cu pedepse efective, deoarece au fost încetate din motive procedurale. I.C. nu fusese vreodată pedepsit efectiv pentru violența pe care o comisese sau pentru încălcarea ordonanțelor de protecție. Această situație de impunitate nu a făcut decât să permită violența domestică ulterioară, care a condus la sinuciderea lui T.

69. Reclamantul a subliniat mai multe neajunsuri în modul în care dreptul intern fusese aplicat în cazul lui T. În special, el a remarcat interpretarea inconsecventă a violenței în familie ca violență comisă de către foștii soți. Referitor la cerința legală conform căreia leziunile suferite trebuie să atingă un nivel „minim” pentru ca un act de violență în familie să fie calificat drept infracțiune, reclamantul a reținut că această dispoziție și aplicarea sa nu au luat în considerare istoricul violenței domestice, marcată de acte repetate de violență soldate cu răni nesemnificative, și violența psihologică, care atinsese un nivel suficient de grav pentru a conduce la sinuciderea lui T. și, ulterior, la sinuciderea fiului ei.

70. Referitor la urmărirea penală efectuată în privința sinuciderii lui T. și, în special, încetarea acesteia din lipsă de probe că I.C. o determinase pe T. să se sinucidă, reclamantul a remarcat că este responsabilitatea autorităților să acționeze din oficiu și să efectueze o anchetă eficientă. Reclamantul nu a

contestat ordonanța procurorului din 9 iulie 2018, nu pentru că ar fi fost de acord cu constatările acesteia, ci pentru că nu mai avea încredere că autoritățile vor stabili adevărul.

2. Guvernul

71. Guvernul a susținut că obligațiile pozitive în baza Articolului 2 din Convenție nu cer autorităților să ia măsuri operaționale în orice împrejurare de presupus risc pentru viață pentru a preveni materializarea acestui risc; în caz contrar, sarcina ar fi imposibilă și disproporționată. În acest sens, Guvernul a susținut că autoritățile nu cunoscuseră despre comportamentul violent al lui I.C. față de T. înainte de emiterea ordonanței de protecție din 26 septembrie 2014. Odată informate, autoritățile au luat toate măsurile rezonabile pentru a oferi protecție împotriva violenței și a preveni reapariția acesteia, prin emiterea mai multor ordonanțe de protecție și prin monitorizarea situației de către poliție și serviciile sociale. El a remarcat, în special, că serviciile sociale îi oferiseră lui T. plasarea într-un adăpost, dar că ea refuzase.

72. Guvernul a susținut că autoritățile reacționaseră prompt la toate plângerile și încălcările ordonanțelor de protecție, fiind inițiate proceduri contravenționale și penale în privința lui I.C., pentru acuzația de violență în familie și neexecutare a unei hotărâri judecătorești. În cursul procesului penal, I.C. fusese arestat preventiv și ulterior plasat în arest la domiciliu. Guvernul a susținut că autoritățile au dat dovadă de o diligență deosebită și au ținut cont de contextul violenței domestice, dar că evaluarea riscului nu indicase un risc real și imediat de letalitate pentru T.

73. Guvernul a mai susținut că rezultatul procesului în privința lui I.C. respectase cu strictețe cadrul legal la momentul faptelor. El a subliniat angajamentul statului de a adopta toate măsurile pentru a aborda fenomenul violenței domestice la nivel național și că ratificarea și intrarea în vigoare la 1 mai 2022 a Convenției de la Istanbul a reprezentat un pas important în îmbunătățirea cadrului legal.

74. Referitor la ancheta privind determinarea la sinucidere, Guvernul a notat ordonanța procurorului de a înceta urmărirea penală la 9 iulie 2018, în lipsa oricăror dovezi că ar fi fost săvârșită o infracțiune. El a mai menționat că ancheta a fost minuțioasă și s-a bazat pe depozițiile a patru martori, care declaraseră că în noaptea de 22 august 2016 T. nu fusese supusă niciunei agresiuni fizice, dar se aflase în stare de ebrietate. Din acest motiv, procurorul concluzionase în mod corect că, de fapt, căderea ar fi putut fi un accident. Guvernul a interpretat lipsa unei contestații din partea reclamantului ca implicând acordul său cu constatările procurorului. În orice caz, în acest sens, rezultatul unei asemenea contestații nu ar putea fi presupus.

75. Guvernul a susținut că autoritățile naționale și-au respectat obligațiile pozitive, investigând efectiv circumstanțele cazului și reacționând în mod corespunzător la toate plângerile și cererile formulate de către T.

B. Aprecierea Curții

76. Curtea reține de la început că prezenta cauză se referă la un tip de violență în familie, care a fost documentat de către autorități cu peste doi ani înainte de moartea lui T., cu privire la care autoritățile au concluzionat că ar fi putut fi un accident. Curtea reține că, în baza Articolului 2 din Convenție, există o obligație incontestabilă de a investiga circumstanțele suspecte ale morții lui T. (*Iorga v. Moldova*, nr. 12219/05, § 26, 23 martie 2010), iar modelul descris de violență domestică intră în domeniul de aplicare al Articolului 3 din Convenție (a se vedea paragraful 99 de mai jos).

77. Curtea va stabili principiile generale care ghidează obligațiile sus-menționate și va evalua ulterior aplicarea acestor principii în prezenta cauză.

1. Principiile generale

78. Din jurisprudența Curții rezultă că victimele violenței în familie au dreptul la protecție din partea Statului, sub forma descurajării efective împotriva unor astfel de încălcări grave ale integrității personale (a se vedea *Opuz v. Turcia*, nr. 33401/02, § 159, CEDO 2009). Obligațiile pozitive ale autorităților în baza Articolelor 2 și 3 din Convenție cuprind, în primul rând, obligația de a elabora și de a aplica în practică un cadru legislativ și normativ de protecție; în al doilea rând, în anumite circumstanțe bine definite, obligația de a lua măsuri operaționale pentru a proteja anumite persoane împotriva unui risc de maltratare contrar acestei dispoziții; și în al treilea rând, obligația de a desfășura o investigație eficientă asupra pretențiilor discutabile de aplicare a unui astfel de tratament (a se vedea *Volodina v. Rusia*, nr. 41261/17, §77, 9 iulie 2019; *X și alții v. Bulgaria* [MC], nr. 22457/16, § 178, 2 februarie 2021; și *Kurt*, pre-citată, § 165, cu referințele ulterioare).

79. Sfera și conținutul acestor obligații în contextul violenței domestice au fost clarificate în cauza *Kurt* (pre-citată, §§ 157-89 și 190) și rezumate cel mai recent în *Y și alții v. Bulgaria* (nr. 9077/18, § 89, 22 martie 2022), după cum urmează:

(a) Autoritățile trebuie să răspundă imediat la acuzațiile de violență în familie;

(b) Atunci când astfel de acuzații le sunt aduse la cunoștință, autoritățile trebuie să verifice dacă există un risc real și imediat pentru viața victimei sau a victimelor identificate ale violenței domestice, efectuând o evaluare autonomă, proactivă și cuprinzătoare a riscului de letalitate. Ele trebuie să evalueze natura reală și imediată a riscului, ținând seama în mod corespunzător de contextul special al violenței domestice;

(c) În cazul în care evaluarea riscului arată că există un risc real și imediat pentru viață, autoritățile trebuie să ia măsuri operaționale preventive și de protecție pentru a înlătura acest risc. Aceste măsuri trebuie să fie adecvate și proporționale cu nivelul de risc evaluat.

80. În cauza *De Giorgi v. Italia*, Curtea a decis în mod explicit să aplice aceleași obligații pozitive în contextul examinării obligațiilor pozitive în baza Articolului 3 din Convenție și față de obligația de a lua măsuri rezonabile pentru a preveni un risc real și imediat de violență recurentă (nr. 23735/19, § 70, 16 iunie 2022).

81. În continuare, Curtea reiterează că obligația de a efectua o investigație eficientă asupra tuturor actelor de violență domestică este un element esențial al obligațiilor statului în baza Articolelor 2, 3 și 8 din Convenție (a se vedea, ca autoritate recentă, *Tunikova și alții v. Rusia*, nr. 55974/16 și altele 3, § 114, 14 decembrie 2021). Curtea s-a referit la următoarele elemente privitoare la o anchetă în contextul violenței domestice (a se vedea, printre exemplele recente, *Gaidukevich v. Georgia*, nr. 38650/18, § 58, 15 iunie 2023, și *Luca v. Republica Moldova*, nr. 55351/17, § 75, 17 octombrie 2023, ambele cu referințele ulterioare):

(a) investigația trebuie să fie promptă și minuțioasă, pentru a evita întârzierile inutile;

(b) autoritățile trebuie să ia toate măsurile rezonabile pentru a asigura probele referitoare la incident, inclusiv probele criminalistice;

(c) este necesară o diligență deosebită în tratarea cazurilor de violență domestică și natura specifică a violenței domestice trebuie să fie luată în considerare în cursul procedurilor domestice;

(d) obligația Statului de a investiga nu va fi îndeplinită dacă protecția oferită de dreptul intern există doar în teorie; mai presus de toate, aceasta trebuie să funcționeze eficient și în practică;

(e) autoritățile judiciare naționale trebuie să fie pregătite ca să nu lase în niciun caz nepedepsită suferința fizică sau psihică cauzată.

2. Aplicarea acestor principii în circumstanțele cauzei

82. Curtea observă că plângerea reclamantului se referă la absența unui răspuns adecvat din partea autorităților la abuzul continuu față de T. și la faptul că lipsa unui astfel de răspuns adecvat a creat un climat favorabil pentru reapariția violenței care a culminat cu moartea ei. Curtea va examina aspectele de fapt ale fiecărui element din plângere și consideră că este oportun să examineze mai întâi dacă plângerile reclamantului au fost investigate în mod adecvat de către autorități.

(a) Obligațiile procedurale

83. Circumstanțele cauzei privesc două seturi generale de proceduri cu implicarea lui I.C.: unul se referă la violența în familie – inclusiv procedurile pentru emiterea ordonanțelor de protecție, procedurile administrative și penale pentru acuzații de violență în familie, vătămări corporale și încălcarea ordonanțelor de protecție – iar celălalt set se referă la decesul lui T.

(i) *Articolul 3 din Convenție*

84. Făcând referire în special la violența domestică, în decursul unei perioade de doi ani au fost documentate cel puțin șapte cazuri în care I.C. a bătut-o pe T., au fost solicitate șapte ordonanțe de protecție și au fost emise șase ordonanțe împotriva lui I.C., iar poliției i-au fost raportate incidente repetate de urmărire, hărțuire și vătămare, în pofida ordonanțelor de protecție emise. Cel puțin o dată a fost intentat un proces contravențional pentru cauzarea de vătămări ne semnificative și cel puțin de trei ori au fost inițiate acțiuni referitoare la încălcarea ordonanțelor de protecție. Au fost inițiate procese penale privitoare la acuzații de violență în familie sub formă de violență psihologică și trei episoade de agresiuni fizice (unul în septembrie 2014 și două în aprilie 2015), inclusiv pentru încălcarea uneia (prima ordonanță de protecție din 26 septembrie 2014) din cele cinci ordonanțe de protecție emise.

85. În urma acestor proceduri și a plângerilor referitoare la violența în familie, lui I.C. i-a fost aplicată de două ori o amendă contravențională în mărime de 50 de euro pentru încălcarea unei ordonanțe de protecție și a primit două avertismente de la poliție. Deși faptele au fost necontestate, toate celelalte proceduri au fost în final încetate, iar I.C. nu a fost vreodată condamnat sau sancționat pentru oricare dintre acuzații. Totodată, I.C. a fost obligat să plătească reclamantului o despăgubire cu titlu de prejudiciu moral în cuantum de 2.400 de euro.

86. Curtea ia act de susținerile Guvernului cu privire la multiplele proceduri inițiate de către autorități ca răspuns la plângerile lui T. Deși cu siguranță a existat un număr mare de proceduri care au fost inițiate cu promptitudine după evenimente relevante, Curtea nu este convinsă de eficacitatea lor, considerând că în practică nu au rezultat într-o mai bună protecție a lui T. sau o răspundere din partea lui I.C.

87. Curtea constată că autoritățile nu au făcut vreodată o încercare serioasă de a avea o viziune cuprinzătoare asupra cazului lui T. în ansamblu, ceea ce se impune în acest tip de context. Curtea reține că nu a fost inițiată nicio anchetă cu privire la violența psihologică sau agresiunile fizice survenite în noiembrie 2013 și în iunie și noiembrie 2015, sau referitoare la încălcarea ordonanțelor de protecție, altele decât cea din 26 septembrie 2014. În plus, anchetele nu au inclus vreo analiză a diferitelor manifestări ale violenței, cum ar fi presupusele violențe psihologice, urmărirea și hărțuirea raportate de către T. poliției de mai multe ori. Actele de violență domestică nu ar trebui niciodată considerate izolat, ci mai degrabă ca un singur curs de conduită sau o serie de incidente conexe (a se vedea *Luca*, pre-citată, § 78, cu referințele ulterioare).

88. Încetarea ulterioară a urmăririi penale s-a datorat unei nefericite convergențe a eșecului de a documenta manifestările de violență, altele decât vătămrile fizice de o anumită gravitate, a intervenției unei legi penale mai

blânde și a expirării termenului de prescripție (a se vedea paragraful 46 de mai sus).

89. Din aceste motive, Curtea constată că a existat o încălcare procedurală a Articolului 3 din Convenție.

(ii) Articolul 2 din Convenție

90. Ancheta cu privire la circumstanțele decesului lui T. a fost la fel de deficitară. Curtea notează că faptul căderii lui T. de la etajul cinci și moartea ei ca urmare a rănilor suferite au avut loc în contextul a cel puțin doi ani de violență domestică recurentă și investigații inefficiente. O anchetă împotriva lui I.C. pentru acuzația de determinare la sinucidere a fost inițiată cu promptitudine, dar a fost încetată aproape doi ani mai târziu, ajungând la concluzia că moartea ei ar fi putut fi un accident.

91. În pofida fondului cunoscut al violenței domestice, ancheta a fost inițiată în baza art. 150 din Codul penal (determinare la sinucidere), care era cu siguranță mai puțin potrivit circumstanțelor cauzei decât prevederile Codului penal care incriminau violența în familie care a culminat cu sinucidere (art. 201/1 (3) din Codul penal; a se vedea paragrafele 51, 52 și 55 de mai sus). Chiar și așa, deși elementele componente de infracțiune prevăzute la art. 150 din Codul penal impuneau o evaluare a unei posibile înjosiri sistemice care ar fi putut să o determine pe T. să se sinucidă, iar martorii audiați au dat în mod clar mărturie cu privire la fondul violenței în familie, ancheta s-a referit doar la evenimentele petrecute la 22 august 2016, pentru a concluziona că I.C. nu făcuse nimic în ziua respectivă pentru a o determina pe T. să se sinucidă. Procurorul s-a bazat pe probe din auzite, conform cărora T. nu-și aducea aminte despre evenimente în timpul spitalizării sale, dar, aparent, n-a audiat-o vreodată direct pe T., deși ea nu cedase rănilor sale decât după mai mult de o lună de la începerea anchetei. Procurorul a subliniat presupusa stare de ebrietate alcoolică a victimei, care era menționată în fișa medicală. Cu toate acestea, instanțele citaseră anterior informații din aceeași fișă medicală pentru a concluziona exact contrariul la emiterea ordonanței de protecție din 27 august 2016 (a se vedea paragraful 32 de mai sus). Guvernul nu a furnizat Curții o copie a fișei medicale și nu a oferit nicio clarificare cu privire la neconcordanța dintre concluziile procurorului și cele ale instanței.

92. În acest sens, Curtea a fost surprinsă de disponibilitatea autorităților de urmărire penală de a accepta că decesul lui T. a fost rezultatul căderii sale accidentale, fără ca vreo altă versiune să fie luată în considerare în mod corespunzător. Istoricul violenței domestice timp de o perioadă îndelungată, care prezenta caracteristicile unei forme de violență bazată pe gen, ar fi trebuit să îndemne autoritățile să răspundă cu o diligență deosebită în realizarea măsurilor de investigație. În special, autoritățile ar fi trebuit să ia în considerare posibilitatea că aveau de-a face cu un potențial caz de omor pe motiv de gen. În acest din urmă aspect, Curtea notează că ori de câte ori există

suspiciunea că un incident sau un deces ar putea fi motivat de gen, este deosebit de important ca ancheta să fie continuată cu vigurozitate (a se vedea *Gaidukevich*, pre-citată, § 66 și autoritățile citate acolo).

93. Curtea ia act de susținerile Guvernului cu referire la necontestarea de către reclamant a ordonanței procurorului din 9 iulie 2018 privind încetarea procesului referitor la acuzația de determinare la sinucidere și caracterul inadecvat al oricărei speculații în legătură cu rezultatul unei asemenea proceduri, în cazul în care ar fi depusă o contestație. În același timp, se remarcă și faptul că Guvernul nu a formulat o obiecție preliminară privind neepuizarea căilor de atac interne.

94. În acest context, Curtea reiterează că, în cazurile care implică un deces sau o vătămare gravă a integrității fizice în circumstanțe care ar putea angaja răspunderea Statului, autoritățile trebuie să acționeze din oficiu odată ce problema le-a fost adusă la cunoștință. Ele nu pot lăsa în seama rudelor apropiate inițiativa de a depune o plângere oficială sau de a-și asuma responsabilitatea pentru desfășurarea oricăror proceduri de investigare (a se vedea, de exemplu, *Branko Tomašić și alții v. Croația*, nr. 46598/06, § 62, 15 ianuarie 2009, cu referințele ulterioare; *Nicolae Virgiliu Tănase v. România* [MC], nr. 41720/13, § 164, 25 iunie 2019; și *Hanan v. Germania* [MC], nr. 4871/16, § 201, 16 februarie 2021). Mai mult, autoritățile trebuie să depună toate eforturile rezonabile, având în vedere realitățile practice ale activității de investigare. Obligația de a colecta probe ar trebui să se aplice cel puțin până în momentul în care natura oricărei răspunderi este clarificată și autoritățile sunt convinse că nu există motive pentru a desfășura sau continua urmărirea penală (a se vedea *Nicolae Virgiliu Tănase*, pre-citată, § 162).

95. Din aceste motive, Curtea constată că a existat și o încălcare procedurală a Articolului 2 din Convenție.

(iii) Concluzii

96. Având în vedere modul în care autoritățile au tratat rapoartele lui T. de violență domestică – în special eșecul lor de a desfășura o investigație eficientă asupra acuzațiilor credibile de violență psihologică și, de mai multe ori, fizică, pentru a asigura urmărirea și pedepsirea promptă a făptuitorului și, de asemenea, de a efectua o anchetă efectivă asupra împrejurărilor decesului lui T. – Curtea constată că Statul nu și-a îndeplinit obligația pozitivă în baza Articolelor 2 și 3 din Convenție.

(b) Obligațiile materiale

97. În absența unei investigări eficiente a circumstanțelor morții surorii reclamantului și a oricăror alte elemente de fapt, nu este posibil să se discearnă fără speculații dacă decesul ei a rezultat dintr-un accident, o sinucidere, o infracțiune sau o infracțiune bazată pe gen. În aceste împrejurări, Curtea consideră că nu este în măsură să ajungă la o constatare concludentă în baza Convenției cu privire la presupusa răspundere a Statului pârât pentru

decesul surorii reclamantului. Din acest motiv, Curtea a decis să-și limiteze examinarea la aprecierea faptului dacă ancheta națională a fost desfășurată în conformitate cu standardele relevante în baza aspectului procedural al Articolului 2 (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Sakvarelidze v. Georgia*, nr. 40394/10, § 50, 6 februarie 2020; *M.H și alții v. Croația*, nr. 15670/18 și 43115/18, § 165, 18 noiembrie 2021).

98. Prin urmare, Curtea nu va examina această plângere în baza Articolului 2 din Convenție, iar analiza referitoare la obligațiile materiale ale Statului va fi efectuată numai cu privire la Articolul 3 din Convenție.

(i) *Pragul prevăzut de Articolul 3 din Convenție*

99. Curtea constată că tratamentul care a stat la originea plângerii reclamantului a atins pragul de severitate necesar pentru a se aplica Articolul 3, din următoarele motive. Rapoartele medicale referitoare la starea lui T. după incidente au înregistrat numeroase hematoame la nivelul feței, gâtului și membrelor ei, și au concluzionat că leziunile ar fi putut fi suferite în modul descris de ea, cauzându-i durere și suferință (a se vedea paragrafele 7, 17, 20 și 23 de mai sus). Raportul psihologic stabilea starea ei de vulnerabilitate fizică și emoțională, și că suferise intimidare, hărțuire și suferințe grave (a se vedea paragraful 14 de mai sus și, referitor la impactul psihologic al violenței domestice, *M.G. v. Turcia*, nr. 646/10, § 99, 22 martie 2016, și *Luca v. Republica Moldova*, nr. 55351/17, §. 60, 17 octombrie 2023).

100. Curtea constată că plângerea reclamantului are un caracter dublu. Pe de o parte, el a reclamat deficiența cadrului legal care reglementează intervenția Statului în cazurile privind plângerile de violență în familie. Pe de altă parte, el a susținut că, în practică, autoritățile nu reușiseră să investigheze în mod eficient plângerile specifice ale surorii sale și să prevină reapariția violenței împotriva ei. Curtea va examina mai jos separat cele două plângeri.

(ii) *Obligația de a stabili un cadru legal*

101. Curtea constată că, în prezenta cauză, autorul violenței domestice nu a fost vreodată tras la răspundere pentru acte incontestabile de violență în familie, inclusiv pentru încălcarea ordonanțelor de protecție, în afară de aplicarea a două amenzi contravenționale și a două avertismente din partea poliției (a se vedea paragrafele 46, 50, 85 și 87 de mai sus). Procesul penal a fost încetat din cauza intervenției unei legi penale mai blânde și a expirării termenului de prescripție (a se vedea paragraful 46 de mai sus). Cu toate acestea, atunci când au decis încetarea procesului penal, organele de anchetă nu au luat în considerare natura specifică a violenței domestice în cadrul procedurilor naționale (a se vedea paragrafele 87 și 91 de mai sus). Aceste circumstanțe și susținerile părților (a se vedea paragrafele 69 și 73 de mai sus) relevă deficiențe în cadrul legal privind urmărirea penală a faptelor de violență în familie în baza Codului penal și a Codului contravențional la momentul evenimentelor și în modul în care acesta a fost aplicat în practică.

102. În special, înainte de modificările din 2016, protecția împotriva violenței în familie nu se aplica situației lui T., deoarece soții divorțați care nu locuiau împreună nu erau calificați drept „membri de familie” în sensul Codului penal (a se vedea paragrafele 46 și 54 de mai sus). Curtea reține că, în pofida acestei definiții deficitare, instanțele au emis patru ordonanțe de protecție după ce T. și I.C. divorțaseră. După 2016, definiția de „membri ai familiei” a fost extinsă pentru a include soții divorțați, indiferent de modul lor de trai.

103. Aceeași lege a inclus în Codul contravențional noi prevederi care incriminau violența în familie soldată doar cu vătămare corporală nesemnificativă. Acest element a determinat procurorul din prezenta cauză să recalifice acțiunile lui I.C. ca o contravenție, considerând că modificarea reprezenta o lege penală mai blândă pentru simplul fapt că impunea prezența unor vătămări fizice mai puțin grave, dar în deplină ignorare a elementelor violenței psihologice care erau prezente numai potrivit prevederilor Codului penal (a se vedea paragraful 41 de mai sus).

104. Curtea subliniază concluziile CEDAW din 2013 cu privire la Republica Moldova, referitoare la eșecul poliției și al procurorilor de a acorda atenție leziunilor de nivel scăzut (a se vedea paragraful 57 de mai sus) și evaluarea GREVIO din anul 2023 a dificultăților care pot apărea din coexistența a două acte ilegale de violență în familie fără criterii uniforme de deosebire, altele decât gravitatea vătămarilor corporale, care pot conduce, în cele din urmă, la impunitate (a se vedea paragraful 58 de mai sus pentru evaluarea de către GREVIO a cadrului juridic intern, în special, secțiunile 184-87, 192-95, 244 și 255 din Raportul său de referință). GREVIO a subliniat în mod deosebit îngrijorarea sa că violența psihologică, în pofida prevalenței sale, a rămas nerecunoscută de sistemul de justiție penală din Republica Moldova și că dependența excesivă de probele medico-legale a condus la neidentificarea sau nepenalizarea acestei forme de violență domestică. GREVIO a încurajat ferm autoritățile din Republica Moldova să identifice și să abordeze rapid toți factorii care contribuie la penalizarea inadecvată a violenței domestice, fie deoarece comportamentul infractor nu a fost considerat suficient de grav pentru a justifica urmărirea penală, fie pentru că sentința pronunțată nu a fost suficient de descurajatoare și/sau nu a impus participarea la un program de reducere a recidivei. GREVIO a remarcat, de asemenea, existența unei descurajări insuficiente față de încălcarea ordonanțelor de protecție, care păreau a eșua în prevenirea recidivei (a se vedea secțiunile 223, 250 și 276 din Raportul său de referință, citat la paragraful 58 de mai sus).

105. Prezenta cauză demonstrează exact modul în care acest sistem nu a reușit să abordeze un tipar de violență caracterizat prin violență fizică de lungă durată, dar de intensitate scăzută și violență psihologică neînregistrată, care a continuat chiar și după ce făptuitorul și victima divorțaseră și nu mai aveau reședința în comun, în pofida ordonanțelor de protecție repetate.

106. Prin urmare, având în vedere elementele de mai sus, Curtea constată că, la momentul evenimentelor, cadrul legal moldovenesc în vigoare și modul în care acesta a fost pus în practică de către autoritățile naționale nu au reușit să prevină în mod efectiv un tipar de violență în familie constând în violența psihologică și violența fizică între foștii soți, care au continuat după ce aceștia încetaseră să mai împartă locuința. Cu alte cuvinte, cadrul legal și punerea sa în aplicare nu corespundeau cerinței inerente obligației pozitive a statului de a stabili și aplica efectiv un sistem de protecție împotriva violenței în familie, contrar Articolului 3 din Convenție.

(iii) Obligația de a preveni un risc cunoscut de maltratare

107. Având în vedere plângerile depuse de către T. la poliție și solicitările de aplicare a măsurilor de protecție în prezenta cauză, și în modul recunoscut de către Guvern, autoritățile naționale cunoșteau despre violența la care ea fusese supusă și aveau obligația de a evalua riscul reapariției acesteia, inclusiv de a lua măsuri adecvate și suficiente pentru a o proteja, cel puțin începând cu 22 noiembrie 2013 (a se vedea paragraful 66 de mai sus).

108. Referitor la faptul dacă autoritățile au răspuns imediat la diferitele incidente de presupusă violență, din dosarul cauzei reiese că T. a sunat de cel puțin cincisprezece ori la numărul de urgență al poliției pentru a raporta incidente de violență domestică de diferite grade de gravitate. Este evident că de multe ori poliția a răspuns imediat, trimițând o patrulă. O ordonanță de protecție a fost emisă pentru prima dată la 26 septembrie 2014, în urma unei cereri oficiale formulate de către T. O urmărire penală a fost pornită la 12 decembrie 2014, după o lună de la depunerea cererii de către T. Se pare că poliția și autoritatea pentru protecția copilului au susținut cererile lui T. referitoare la emiterea ordonanțelor de protecție.

109. În timp ce răspunsul inițial pare să fi fost prompt în privința anumitor incidente, eficiența răspunsului este îndoielnică. În special, prezența patrulilor de poliție după apelurile lui T. și avertismentul oficial pe care l-au emis sunt eforturi laudabile, dar în absența oricăror documente suplimentare, este imposibil să se evalueze ce s-a întâmplat după aceste apeluri (a se vedea, de asemenea, relatarea GREVIO despre efectul patrulilor de poliție la astfel de apeluri în secțiunile 235-36 din Raportul său de referință, citat la paragraful 58 de mai sus). În plus, emiterea ordonanțelor de protecție nu a oferit o protecție efectivă, în absența unui mecanism de executare (a se vedea paragraful 84 de mai sus, referitor la inacțiunea față de încălcarea ordonanțelor de protecție ulterioare; a se vedea, de asemenea, referirea de către CEDAW la această deficiență în anul 2013, citată în paragraful 57 de mai sus, și secțiunile 223, 250 și 276 din Raportul de referință al GREVIO, citate în paragraful 58 de mai sus). Deși toate ordonanțele de protecție l-au obligat pe I.C. să fie supus unui program de consiliere pentru a aborda comportamentul său violent, se pare că programele destinate agresorilor au fost implementate doar recent și, chiar și așa, rămân în mare parte insuficiente

(a se vedea secțiunile 94-98 din Raportul GREVIO de referință, citate în paragraful 58 de mai sus).

110. Întârzierile în urmărirea penală, cadrul legal inadecvat și aplicarea lui inconsecventă au condus, în final, la impunitatea lui I.C. (a se vedea paragrafele 84-88 de mai sus). Toate incidentele ulterioare de presupusă violență domestică au fost pur și simplu lăsate neremediate și a existat un eșec general în abordarea cazului în ansamblu.

111. După ce la 23 martie 2016 I.C. fusese eliberat din arest la domiciliu sub probațiune (a se vedea paragraful 38 de mai sus), la 6 mai 2016 lui T. i s-a acordat o ordonanță de protecție, deoarece I.C. o hărțuise și o bătuse din nou (a se vedea paragrafele 25-26 de mai sus). Cu toate acestea, atunci când T. a solicitat prelungirea acestei ordonanțe, la 8 august 2016 instanța i-a respins cererea, neexaminând cazul în ansamblu și invocând absența actelor de violență în ultimele nouăzeci de zile, în pofida unui incident de pătrundere forțată în apartamentul lui T. (a se vedea paragraful 29 de mai sus).

112. Curtea ia act de susținerile Guvernului, necontestate de către reclamant, potrivit cărora, după eliberarea sub probațiune a lui I.C., serviciile sociale au vizitat-o pe T. și i-au sugerat plasarea ei într-un adăpost, ceea ce ea a refuzat, deoarece, potrivit reclamantului, ea nu dorea să-și părăsească locuința. Guvernul nu a oferit Curții alte detalii despre ce anume a determinat vizita din partea serviciilor sociale și care au fost condițiile și scopul plasării în adăpost (durata acestuia sau dacă ar include și copiii). Astfel cum a descris GREVIO sistemul de adăposturi existent în Republica Moldova, capacitatea adăposturilor era limitată, iar durata șederii era de până la trei luni, cu posibilitatea prelungirii acesteia până la șase luni (a se vedea secțiunea 138 din Raportul de referință, citată în paragraful 58 de mai sus). Din acest motiv, deși este laudabil faptul că s-au făcut anumite eforturi pentru a o sprijini pe T., Curtea nu este convinsă că o singură ofertă nedefinită de plasare într-un adăpost ar fi putut compensa cei doi ani anteriori de violență documentată cu impunitate. În afară de sesizarea de către poliție a ONG-ului „Centrul de Drept al Femeilor” și sprijinul serviciului de protecție a copilului în procedurile de obținere a ordonanțelor de protecție, Guvernul nu a prezentat nicio dovadă referitoare la un alt sprijin psihosocial și intervenții psihologice pentru T. în calitate de victimă a violenței în familie. De asemenea, nu există nicio indicație că T. a beneficiat de asistență juridică (a se vedea recomandările CEDAW, citate în paragraful 57 de mai sus).

113. În opinia Curții, neacționând rapid, diligent și consecvent în toate cazurile de violență domestică, autoritățile naționale au contribuit la crearea unei situații de impunitate care să conducă la reapariția actelor de violență din partea lui I.C. împotriva lui T. (a se vedea *Talpis*, pre-citată, § 117, cu referințele ulterioare).

114. Referitor la calitatea evaluării riscurilor, Curtea reține că autoritățile naționale aveau datoria de a o proteja pe sora reclamantului, ca victimă a violenței domestice, de o amenințare reală și imediată cu alte violențe. Ele

trebuiau să efectueze o evaluare a riscurilor la intervale regulate, ca parte integrantă a obligațiilor care le revin în baza Convenției, ținând seama în mod corespunzător de contextul particular al violenței domestice (a se vedea *Volodina*, pre-citată, § 86) și de caracterul recurent al acesteia. Curtea a subliniat în mod repetat că dinamica violenței domestice trebuie să fie luată în considerare în mod corespunzător de către autorități atunci când evaluează riscul unei noi escaladări a violenței, chiar și după emiterea unei ordonanțe de protecție (a se vedea *Kurt*, pre-citată, § 175). În dosarul cauzei nu există nimic care să sugereze că, în oricare dintre cele cincisprezece episoade de presupusă violență domestică menționate mai sus, poliția a încercat să analizeze comportamentul lui I.C. prin prisma a ceea ce ar putea prevesti cursul său viitor de acțiune (a se compara cu *Opuz*, pre-citată, § 147).

115. Guvernul nu a prezentat nicio dovadă a înregistrărilor de bază care să arate că fusese efectuată o evaluare a riscurilor (a se vedea *Kurt*, pre-citată, § 174) sau că T. fusese informată despre rezultatul unei astfel de evaluări (ibid.). El pare să fi fost preocupat doar de problema gravității incidentelor izolate, trecând cu vederea contextul particular al violenței domestice și dinamica acesteia (a se vedea *Levchuk v. Ucraina*, nr. 17496/19, §§ 80 și 86, 3 septembrie 2020; a se vedea și *Landi v. Italia*, nr. 10929/19, §§ 88-90, 7 aprilie 2022). Chiar și presupunând că a existat o oarecare evaluare, deși informală, a riscului, în unele dintre episoadele menționate mai sus aceasta nu a fost autonomă, proactivă sau cuprinzătoare, astfel cum se cere (a se vedea *Kurt*, pre-citată, §§ 169-74; a se vedea, de asemenea, Raportul de referință al GREVIO, secțiunile 257-60, citate în paragraful 58 de mai sus, privind absența unei gestionări adecvate a riscurilor și a urmăririi evaluării riscurilor). Rezultatul direct al acestui sistem deficitar de evaluare a riscurilor, sau mai degrabă al absenței acestuia, a fost că poliția și instanțele de judecată nu au reușit să evalueze situația în întregime, subestimând serios riscul de vătămare, având ca rezultat încetarea anchetei privind violența în familie și refuzul emiterii unei ordonanțe de protecție într-un moment de deosebită vulnerabilitate, atunci când I.C. fusese eliberat din arest la domiciliu sub probațiune (a se vedea paragrafele 29 și 46 de mai sus; a se vedea și *Tkheldze*, pre-citată, § 54).

116. Revenind la întrebarea dacă autoritățile știau sau ar fi trebuit să știe că exista un risc real și imediat de violență recurentă, Curtea reține că, de fapt, căderea lui T. de la etajul cinci s-a produs în prezența lui I.C. în locuința ei, în circumstanțe de violență domestică recurentă. Organele relevante de aplicare a legii cunoșteau sau ar fi trebuit să cunoască despre un astfel de risc de reapariție a violenței. În cazul în care autoritățile ar fi efectuat o evaluare adecvată a riscurilor în privința tuturor incidentelor în mod cumulativ, este, într-adevăr, probabil că ar fi apreciat riscul real și imediat pe care I.C. îl prezenta pentru T., deoarece aceste noțiuni trebuie înțelese în contextul violenței domestice și ar fi identificat factori de risc pentru integritatea fizică și psihică a lui T. în acest context (a se vedea *Kurt*, pre-citată, §§ 175-76, a se

compara cu *Tkheldze*, pre-citată, § 53, și *Tërshana v. Albania*, nr. 48756/14, § 151, 4 august 2020). Până la urmă, de cinci ori, Judecătoria Buiucani a constatat acuzațiile lui T. cu privire la diferite incidente suficient de credibile pentru a emite ordonanțe de restricție împotriva lui I.C., iar o instanță penală a confirmat acuzațiile de violență domestică dincolo de orice bănuială rezonabilă.

117. O evaluare adecvată ar fi putut sublinia vulnerabilitatea deosebită, neputința și blocarea pe care T. trebuia să le fi simțit după ce I.C. fusese eliberat sub probațiune la 23 martie 2016, continuând să o hărțuiască și să o bată inclusiv după ce cererea ei de emitere a unei ordonanțe de protecție fusese respinsă la 8 august 2016, și când la 22 august 2016 o urmărise în propria casă. Cu toate acestea, se pare că cei care s-au ocupat de plângerile lui T. nu au fost instruiți în mod specific în legătură cu dinamica violenței domestice, așa cum prevede jurisprudența Curții, a cărei importanță a fost deja recunoscută de către Curte (a se vedea *Kurt*, pre-citată, § 172).

118. Referitor la faptul dacă autoritățile au luat măsuri preventive adecvate în circumstanțele cauzei, singurele măsuri operaționale întreprinse pentru protejarea surorii reclamantului au fost cele șase ordonanțe de restricție emise împotriva lui I.C., urmărirea penală care au fost ulterior încetate și o ofertă de plasare într-un adăpost în împrejurări nedeterminate. În mod evident, acestea nu au fost suficiente, iar eșecurile au fost deja identificate mai sus (a se vedea paragrafele 96, 106, 111, 112, 115 și 117).

119. Acționarea în baza elementelor identificate mai sus ar fi constituit măsuri adecvate pentru evitarea riscului pentru integritatea fizică și psihică a surorii reclamantului, în lumina actelor de violență domestică recurente. Deși Curtea nu poate concluziona cu certitudine că lucrurile s-ar fi întâmplat diferit în cazul în care autoritățile ar fi acționat în baza acestor elemente, ea reiterează că testul prevăzut la Articolul 3 nu impune să se demonstreze că „în cazul în care nu exista” eșecul sau omisiunea autorităților, relele tratamente nu ar fi avut loc. Eșecul de a întreprinde măsuri rezonabile disponibile care ar fi putut avea o perspectivă reală de a modifica rezultatul sau de a atenua prejudiciul este suficient pentru a angaja răspunderea Statului (a se vedea *O’Keeffe v. Irlanda* [MC], nr. 35810/09, § 149, CEDO 2014 (extrase); *Tunikova și alții*, pre-citată, § 135; a se vedea secțiunea 261 din Raportul de referință al GREVIO, citată la paragraful 58 de mai sus). Curtea nu poate decât să observe că răspunsul deficitar al autorităților de aplicare a legii în prezenta cauză pare a fi deosebit de alarmant atunci când este evaluat în contextul intern relevant al eșecului documentat și repetat al autorităților moldovenești de a preveni și stopa violența împotriva femeilor, inclusiv violența în familie ca formă de violență bazată pe gen (a se vedea paragrafele 57-58 de mai sus, și *Y și alții*, pre-citată, § 122).

(iv) Concluzii

120. Având în vedere considerentele de mai sus, Curtea concluzionează că autoritățile de investigație nu au acționat rapid, diligent și consecvent în toate cazurile de violență în familie. În special, ele nu au reușit să evalueze natura reală și imediată a riscului de reapariție a violenței, ținând seama în mod corespunzător de contextul specific al violenței domestice, și nu au luat măsuri preventive și de protecție pentru a evita acest risc.

Prin urmare, Curtea constată că Statul reclamat și-a încălcat obligațiile pozitive materiale în baza Articolului 3 din Convenție.

III. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 14 COROBORAT CU ARTICOLELE 2 ȘI 3 DIN CONVENȚIE

121. Reclamantul s-a plâns, în baza Articolului 14 din Convenție coroborat cu Articolele 2, 3, 6 și 8, că eșecul autorităților de a lua măsuri efective în vederea prevenirii violenței domestice s-a datorat faptului că sora sa era femeie.

122. Articolul 14 din Convenție prevede:

Articolul 14

„Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex ... sau orice altă situație.”

123. În lumina analizei de mai sus efectuate în baza Articolelor 2 și 3, Curtea va examina plângerea reclamantului în baza Articolului 14 coroborat doar cu Articolele 2 și 3.

124. Curtea notează că această plângere nu este nici în mod vădit nefondată, nici inadmisibilă din orice alte motive enumerate la Articolul 35 din Convenție. Prin urmare, ea trebuie declarată admisibilă.

A. Observațiile părților

125. Pe lângă plângerile sale formulate în baza Articolelor 2 și 3 din Convenție, reclamantul a susținut că acțiunile autorităților au reflectat o atitudine discriminatorie față de T., deoarece ele fuseseră pasive și nu-și îndeplinseseră obligațiile pozitive în baza Convenției, de a pune capăt violenței domestice într-un mod proactiv.

126. Guvernul a susținut că nu există nimic în circumstanțele cauzei care să indice o atitudine discriminatorie din partea autorităților față de T., deoarece ele abordaseră în mod corespunzător plângerile sale și nu fuseseră în niciun caz pasive.

B. Aprecierea Curții

127. Principiile relevante privind semnificația discriminării în contextul violenței domestice pot fi urmărite până la hotărârea Curții în cauza *Opuz*

(pre-citată, §§ 184-91). Ele au fost elaborate în continuare în *Volodina* (pre-citată, §§ 109-14) și au fost rezumate mai recent în *Y și alții v. Bulgaria* (pre-citată, § 122). În esență, ele implică recunoașterea faptului că violența împotriva femeilor, inclusiv violența domestică, reprezintă o formă de discriminare față de femei și că eșecul Statului de a proteja femeile de o astfel de violență încalcă dreptul lor la protecție egală în fața legii. Odată ce un reclamant a demonstrat o diferență de tratament, îi revine Statului pârât să demonstreze că diferența a fost justificată (a se vedea *A.E. v. Bulgaria*, nr. 53891/20, § 116, 23 mai 2023).

128. Principala plângere a reclamantului a fost că eșecul autorităților de a oferi protecție surorii sale, atât în drept, cât și în practică, a rezultat dintr-o toleranță instituțională mai largă față de violența domestică și din complacerea autorităților moldovenești față de astfel de cazuri care, fără îndoială, afectau mai mult femeile decât bărbații. Guvernul a contestat aceste afirmații.

129. Curtea observă că aceasta este a opta cauză în privința Republicii Moldova în care a constatat o încălcare a Convenției care rezultă din răspunsul autorităților la actele de violență domestică împotriva femeilor și de violență de gen împotriva femeilor (a se vedea *Eremia v. Republica Moldova*, nr. 3564/11, 28 mai 2013; *Mudric v. Republica Moldova*, nr. 74839/10; 16 iulie 2013; *B. v. Republica Moldova*, nr. 61382/09, 16 iulie 2013; *T.M. și C.M. v. Republica Moldova*, nr. 26608/11, 28 ianuarie 2014; *Munteanu v. Republica Moldova*, nr. 34168/11, 26 mai 2020; *G.M și alții v. Republica Moldova*, nr. 44394/15, 22 noiembrie 2022 și, cea mai recentă, *Luca*, pre-citată). De asemenea, Curtea a remarcat în cea mai recentă dintre aceste hotărâri că nu exista nicio îndoială că violența domestică în Moldova afecta predominant femeile (a se vedea *Luca*, pre-citată, § 103). Nimic nu sugerează că situația s-a schimbat substanțial la momentul faptelor din prezenta cauză.

130. Ținând cont de faptul că reclamantului îi revine sarcina inițială *prima facie* de a dovedi o diferență de tratament, Curtea este convinsă că există un caz *prima facie*, conform căruia sora reclamantului, în virtutea faptului că este o femeie-victimă a violenței domestice în Moldova, se afla într-o poziție inegală care a necesitat acțiuni din partea autorităților pentru a remedia dezavantajul asociat sexului ei în acest context. Ea reiterează că, odată ce s-a stabilit că violența domestică afectează în mod disproporționat femeile, este de competența Guvernului să demonstreze ce măsuri de remediere au fost luate de către autoritățile naționale pentru a aborda acest dezavantaj și pentru a se asigura că femeile se pot bucura pe deplin de drepturile și libertățile fundamentale, în mod egal cu bărbații (a se vedea *Volodina*, pre-citată, § 111).

131. Cu toate acestea, în afară de afirmațiile generale descrise la paragraful 126 de mai sus, Guvernul nu a indicat ce acțiuni specifice au fost întreprinse pentru a proteja victimele violenței domestice și pentru a pedepsi autorii, și în ce măsură. Curtea își remarcă îngrijorarea că eșecul autorităților

de a iniția o investigație adecvată asupra acuzațiilor de violență domestică și de a lua în considerare violența domestică în ancheta lor cu privire la decesul lui T. poate fi motivat de discriminarea de gen, având în vedere atitudinile culturale care pătrund atât poliția, cât și societatea din Moldova, în general (a se vedea paragraful 96 de mai sus și secțiunile 236-39 din Raportul de referință al GREVIO, citate în paragraful 58 de mai sus).

132. În plus, Curtea a constatat că inclusiv cadrul legal și aplicarea sa practică nu au abordat tiparul particular de violență domestică la care a fost supusă sora reclamantului (a se vedea paragraful 105 de mai sus). Deși nu se poate spune că legea moldovenească nu a reușit să abordeze în totalitate problema violenței domestice (spre deosebire de hotărârea *Volodina*, pre-citată, §§ 128 și 132), modul în care dispozițiile legale evaluate în prezenta cauză au fost redactate și interpretate de către autoritățile competente a determinat privarea unui număr de femei, victime ale violenței domestice, de investigații penale și, astfel, de protecție efectivă (a se vedea paragrafele 102-103 de mai sus).

133. În final, Curtea are în vedere și raționamentul și limbajul folosit de către instanța națională atunci când a refuzat prelungirea ordonanței de protecție la 8 august 2016 (a se vedea paragraful 29 de mai sus). În special, instanța s-a bazat pe absența actelor de violență în ultimele nouăzeci de zile, ceea ce reflectă în mod clar eșecul instanței de a vedea cazul dincolo de „natura ostilă a relației dintre [T. și I.C.]”, reflectând stereotipurile culturale menționate și în raportul de referință al GREVIO (a se vedea secțiunile 236-39 din Raportul citat la paragraful 58 de mai sus).

134. Elementele de mai sus, luate împreună, îi sunt suficiente Curții pentru a constata că autoritățile nu au respins cazul *prima facie* al reclamantului privind pasivitatea instituțională generală și/sau lipsa de conștientizare a fenomenului violenței domestice și al violenței de gen în Moldova. Într-un astfel de caz, nu este necesar ca reclamantul să demonstreze că a fost individual ținta unui prejudiciu din partea autorităților (a se vedea *A.E. v. Bulgaria*, pre-citată, § 122).

135. Considerațiile de mai sus, luate în ansamblu, conduc la concluzia că, în circumstanțele prezentei cauze, a avut loc o încălcare a Articolului 14 din Convenție coroborat cu Articolele 2 și 3.

IV. APLICAREA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

136. Articolul 41 din Convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a Protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înaltei Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă.”

A. Prejudiciu moral

137. Reclamantul a pretins 20.000 de euro cu titlu de prejudiciu moral, pentru bătăile și umilințele suferite de către T. și pentru incapacitatea autorităților de a oferi o protecție efectivă a vieții ei. El s-a angajat să transfere suma acordată fiicei lui T., aflată în prezent în grija bunicii ei.

138. Guvernul nu a fost de acord cu suma pretinsă, menționând că aceasta nu a fost fundamentată și că nu a luat în considerare cuantumul despăgubirii deja acordate la nivel intern (a se vedea paragraful 46 de mai sus). În orice caz, Guvernul a susținut că, în absența unei încălcări, nu ar trebui acordată nicio despăgubire.

139. Având în vedere împrejurările cauzei, Curtea admite integral cererea reclamantului cu privire la prejudiciul moral, plus orice taxă care ar putea fi percepută.

B. Costuri și cheltuieli

140. Reclamantul a pretins, de asemenea, 3.000 de euro pentru costurile și cheltuielile efectuate în fața instanțelor interne și în fața Curții. El nu a prezentat vreo probă care să susțină această pretenție.

141. Guvernul a invitat Curtea să respingă cererea, în lipsa oricărei dovezi că aceste cheltuieli au fost cu adevărat efectuate.

142. Potrivit jurisprudenței Curții, un reclamant are dreptul la rambursarea costurilor și a cheltuielilor numai în măsura în care s-a demonstrat că acestea au fost în mod efectiv și necesar suportate, și se încadrează într-un quantum rezonabil. În prezenta cauză, ținând cont de documentele aflate în posesia sa și de criteriile de mai sus, Curtea respinge pretenția referitoare la costuri și cheltuieli (a se vedea *Merabishvili v. Georgia* [MC], nr. 72508/13, §§ 370-72, 28 noiembrie 2017).

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA,

1. *Constată*, unanim, că cererea este admisibilă;
2. *Hotărăște*, unanim, că a existat o încălcare a Articolului 2 sub aspect procedural;
3. *Hotărăște*, cu cinci voturi la două, că Curtea nu va examina plângerea în baza aspectului material al Articolului 2 din Convenție;
4. *Hotărăște*, unanim, că a existat o încălcare a Articolului 3 sub aspect material și procedural;

5. *Hotărăște*, unanim, că a existat o încălcare a Articolului 14 din Convenție coroborat cu Articolele 2 și 3 din Convenție;
6. *Hotărăște*, unanim,
  - (a) că Statul reclamat trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data la care hotărârea devine definitivă în conformitate cu Articolul 44 § 2 din Convenție, 20.000 EUR (douăzeci de mii de euro), plus orice taxă care poate fi percepută, pentru prejudiciul moral, sumă care urmează a fi convertită în moneda Statului reclamat la rata de schimb aplicabilă la data transferului;
  - (b) că, la expirarea celor trei luni menționate mai sus și până la executarea hotărârii, urmează a fi achitată o dobândă adițională sumei de mai sus, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de către Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;
7. *Respinge*, unanim, restul pretenției reclamantului referitoare la satisfacția echitabilă.

Redactată în limba engleză și notificată în scris la 19 noiembrie 2024, în conformitate cu Articolul 77 §§ 2 și 3 din Regulamentul Curții.

Hasan Bakırcı
Grefier

Arntfinn Bårdsen
Președinte

În conformitate cu Articolul 45 § 2 din Convenție și cu Articolul 74 § 2 din Regulamentul Curții, opinia separată a judecătorilor Krenc și Sârcu se anexează la prezenta hotărâre.

OPINIE COMUNĂ PARȚIAL DISIDENTĂ A JUDECĂTORILOR KRENC ȘI SÂRCU

(traducere)

1. Cu respectul cuvenit pentru stimații noștri colegi, nu putem susține concluzia majorității cu privire la aspectul material al plângerii bazate pe Articolul 2 din Convenție. În pofida investigației ineficiente a autorităților naționale, considerăm că faptele din prezenta cauză au furnizat suficiente materiale pentru a justifica examinarea Articolului 2 din Convenție sub aspect material.

2. Cazul a scos la iveală o situație îndelungată de violență în familie care nu a încetat vreodată, nici chiar după ce victima și abuzatorul divorțaseră, și care a culminat cu moartea tragică a surorii reclamantului. Menționăm că decesul victimei a urmat căderii din apartamentul ei de la etajul cinci, unde agresorul ei era prezent în timpul unui nou episod de violență domestică. În aceste circumstanțe, moartea victimei nu poate fi separată de contextul violenței domestice recurente.

3. Deși este clar că nu orice risc pretins pentru viață poate atrage obligația autorităților prevăzută de Convenție de a lua măsuri operaționale pentru a preveni materializarea acestui risc, Statul-parte are, totuși, obligația de a lua astfel de măsuri atunci când autoritățile știau sau ar fi trebuit să știe că viața cuiva a fost pusă în pericol real și imediat din cauza infracțiunilor unui terț (a se vedea *Osman v. Regatul Unit*, 28 octombrie 1998, § 116, *Rapoarte ale hotărârilor și deciziilor 1998-VIII*). Curtea a susținut anterior că, în cazul în care există o situație îndelungată de violență domestică, nu poate exista aproape nicio îndoială cu privire la natura imediată a pericolului pentru victimă (a se vedea *Tkheldze v. Georgia*, nr. 33056/17, § 53, 8 iulie 2021). Raportul explicativ la Articolul 52 din Convenția de la Istanbul precizează că termenul „pericol imediat” din acea dispoziție se referă la orice situații de violență domestică în care vătămarea este iminentă sau s-a materializat deja și este posibil să se repete. Curtea a observat în numeroase alte cazuri că un făptuitor cu antecedente de violență în familie prezenta un risc semnificativ de violență ulterioară și posibil mortală. Pentru a fi în măsură să știe dacă există un risc real și imediat pentru viața unei victime a violenței domestice, autoritățile au obligația de a efectua o evaluare a riscului de letalitate, care este autonomă, proactivă și cuprinzătoare (a se vedea *Kurt v. Austria* [MC], nr. 62903/15, §§ 168 și 175-76, 15 iunie 2021).

4. În opinia noastră, o examinare în lumina acestor cerințe ar fi evidențiat lipsa unei evaluări adecvate a riscului pentru viața victimei, și nu doar pentru integritatea ei fizică, așa cum a constatat hotărârea din punctul de vedere

exclusiv al Articolului 3 din Convenție. În plus, o evaluare adecvată a riscurilor ar fi putut dezvălui un risc pentru viața victimei, fie din cauza unei potențiale escaladări a violenței din partea agresorului, fie din cauza susceptibilității victimei de a se sinucide (a se vedea *Gaidukevich v. Georgia*, nr. 38650/18, 15 iunie 2023, care privea presupusa sinucidere a unei victime a violenței domestice).

5. Există o corelație puternică între experiența de violență a unei femei și suferința ei mentală, inclusiv până la riscul de sinucidere. Femeile care au fost victimele violenței din partea partenerului lor intim raportează niveluri semnificativ mai mari de suferință emoțională și au șanse mai mari să se fi gândit și/sau să încerce să se sinucidă decât femeile care nu au suferit vreodată un astfel de abuz din partea partenerului lor. Simptomele depresiei sunt văzute ca predictor puternic al comportamentului suicidal (a se vedea „Studiul OMS în mai multe țări privind sănătatea femeilor și violența domestică împotriva femeilor: rezultate inițiale privind prevalența, rezultatele în sănătate și răspunsurile femeilor”, publicat în anul 2005, și Fișa informativă a organizației respective privind violența împotriva femeilor, publicată la 9 martie 2021).

6. Scopul nostru, desigur, nu este să punem o povară imposibilă sau disproporționată asupra autorităților, considerându-le responsabile pentru fiecare act de sinucidere din partea unor persoane private. Este în conformitate cu jurisprudența Curții să se considere că obligația pozitivă în baza Articolului 2 din Convenție apare atunci când autoritățile cunoșteau sau ar fi trebuit să cunoască despre existența unui risc real și imediat de sinucidere, iar sarcina Curții este de a constata dacă, în lumina circumstanțelor cauzei în ansamblu, autoritățile au făcut tot ceea ce se putea aștepta în mod rezonabil de la ele pentru a preveni materializarea acestui risc.

7. Din dosarul cauzei s-a putut constata că victima a încercat anterior să se sinucidă (a se vedea paragraful 31) și a prezentat semne de depresie moderată cu mai mult de un an înainte de aceasta (a se vedea paragraful 14). După cum reține pe bună dreptate hotărârea la paragraful 117, o evaluare adecvată ar fi informat autoritățile despre vulnerabilitatea, neputința și blocarea pe care victima trebuie să le fi experimentat după ce agresorul ei fusese eliberat sub probațiune și continuase să o hărțuiască și să o bată, precum și după ce cererea de emitere a unei ordonanțe de protecție fusese respinsă la 8 august 2016, și când o urmărise în propria casă la 22 august 2016. În acele circumstanțe, autoritățile știau sau ar fi trebuit să știe că exista nu doar riscul de reparație a violenței, ci și de sinucidere. În afară de o vizită din partea serviciilor de asistență socială și de o vagă ofertă de a o plasa într-un adăpost (a se vedea paragrafele 27 și 112 din hotărâre), victima nu a

beneficiat de niciun alt sprijin, dat fiind că ordonanțele de protecție nu au fost niciodată respectate.

8. Desigur, este imposibil de știut dacă vreo acțiune din partea autorităților s-ar fi dovedit adecvată pentru a preveni riscul pentru viața victimei. Cu toate acestea, testul Curții în baza Articolului 2 nu impune să se demonstreze că „în cazul în care nu ar fi fost” lipsa sau omisiunea autorităților, decesul nu ar fi avut loc (a se vedea *Boychenko v. Rusia*, nr. 8663/08, § 95, 12 octombrie 2021, cu referințele ulterioare).

9. Din aceste motive, considerăm că, în prezenta cauză, Curtea a ratat o ocazie de a aborda problema sinuciderii așa cum apare în contextul violenței domestice dovedite și de a reitera obligațiile corespunzătoare ale autorităților de a oferi sprijin pentru victimele unor astfel de violențe care, în cea mai mare parte, se simt izolate și prinse în propria lor tragedie privată. Nici ciclurile succesive de violență domestică nu pot fi ignorate, frecvența, acuitatea și pericolozitatea cărora cresc semnificativ în timp. Prin excluderea chestiunii sinuciderii de fenomenul violenței domestice, prezenta hotărâre este plină de riscul de a nu lua în considerare acest fenomen în ansamblu, inclusiv în formele sale cele mai grave.